लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

पैयूं गाउँपालिका, पर्बत

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

पैयूं गाउँपालिका, पर्बत

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि (VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्धन गर्ने विश्वसनीय सार्वजनिक संस्था

(Be a Credible Public Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य (MISSION)

स्वतन्त्र एवम् गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide Independent and Quality Audit Service)

मूल्य मान्यता (Core Values)

स्वतन्त्रता	*(Independence)*
निष्ठा	*(Integrity)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखा कानुन बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा २ मा महालेखापरीक्षकले प्रत्येक स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी अलग अलग लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण गर्दा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५, नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका, महालेखापरीक्षकको वार्षिक लेखापरीक्षण योजना र स्थानीय तहसँग सम्बन्धित ऐन, नियमलाई आधार लिइएको छ। सोहीबमोजिम स्थानीय तहको २०८१।८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्दा देखिएका बेहोरा उल्लेख गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सो उपर प्राप्त प्रतिक्रियासमेत सम्बोधन गरी राय सहितको प्रतिवेदन जारी गरिएको छ।

वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानुनको परिपालना, राजस्व प्रक्षेपण तथा बजेट निर्माण, योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन तथा विकास निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आय परिचालन, जनशक्ति व्यवस्थापन, जिम्मेवारी एवं जवाफदेहितालगायतका विषयहरूको अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गर्नुका साथै स्रोत साधनको प्राप्ति, उपयोग एवं परिचालन सन्दर्भमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यान्वयनयोग्य सुझाव प्रदान गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

सबै स्थानीय तहको स्थलगतरूपमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी लेखापरीक्षणको क्रममा देखिएका बेहोरा उपर स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा जिम्मेवार कर्मचारीहरूसँग छलफलसमेत गरिएको छ।

यस वर्ष सामान्यतया स्थानीय तहमा कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक कानुन निर्माण पूर्ण रूपमा नभएको, विद्यमान कानुनको पूर्ण परिपालना हुन नसकेको, बजेट अनुशासन कमजोर रहेको, आन्तरिक आय न्यून रहेको, करदाताको अभिलेख व्यवस्थित नभएको, आन्तरिक आयलाई व्यवस्थित गर्न नसकिएको, प्रशासनिक खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, योजनालाई खण्डीकृत गरी कार्य गर्ने गरेको, वर्षान्तको खर्च उच्च रहेको, आयोजनाको प्राथमिकीकरण गरेर बजेट विनियोजन नभएको, निर्माणको सुनिश्चितता नभएका आयोजनाहरूको समेत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरिएको, जटिल प्रकृतिका कार्यहरूसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्दा सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेको, स्वीकृत दरबन्दी बेगरका कर्मचारीसमेत करारमा नियुक्ति गरेको, सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख तथा संरक्षण र उपयोग प्रभावकारी रूपमा हुन नसकेकोले आन्तरिक नियन्त्रण र लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन एवं बेरुजु फर्स्यौटमा सुधार गर्नुपर्ने लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

लेखापरीक्षणबाट उल्लेख गरेका बेहोराको समयमा नै फर्स्यौट तथा सुझावहरूको कार्यान्वयनबाट वित्तीय अनुशासनमा अपेक्षित सुधार गरेर स्थानीयतहबाट हुने विकास निर्माण तथा समग्र कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

अन्तमा, स्थानीय तहको लेखापरीक्षणमा सहयोग पुऱ्याउने पदाधिकारी तथा कर्मचारी लगायत सबै सरोकारवाला प्रति आभार व्यक्त गर्दछु। साथै लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूमा समेत विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राया)

२०८३ वैशाख **महालेखापरीक्षक**

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
Office of the Auditor General
प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
काठमाडौं

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-२९
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/318

श्रीमान् अध्यक्षज्यू,

पैयू गाउँपालिका,

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, पर्वत।

विषय - लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा (२) बमोजिम त्यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी तयार गरिएको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन यसैसाथ संलग्न गरी पठाइएको व्यहोरा जानकारीका लागि अनुरोध छ।

"

(श्याम प्रसाद भण्डारी)
नायब महालेखापरीक्षक

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

Office of the Auditor General

प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश

काठमाडौं

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-२९

च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/318

स्थानीय तहको रायसहितको प्रतिवेदन

श्रीमान अध्यक्षज्यू ,

पैयू गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

पर्वत ।

विषयः लेखापरीक्षण प्रतिवेदन।

१. कैफियत सहितको राय

हामीले त्यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, स्थानीय संचित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरी रायसहितको प्रतिवेदन पेस गरेका छौं।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक, पेस भएको २०८२ आषाढ मसान्तमा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत एवं वार्षिक प्रतिवेदन, बजेटको तुलनात्मक विवरण, स्थानीय सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरूसमावेश भएको स्थानीय तहको एकीकृत वित्तीय विवरणले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन तथा प्रचलित कानुनबमोजिम सारभूत रूपमा सही र यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

२. कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

२.१. गाउँपालिकालेअन्तरसरकारी अख्तियारी, आन्तरिक आय तथा विविध कोष लगायतको वित्तीय विवरण महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको ढाँचा पूर्ण रूपमा प्रयोग गरी वित्तीय विवरण तयार गरेको छैन।

२.२. गाउँपालिकाको लेखापरीक्षणबाट रु. २२ लाख ५६ हजार ०४१ बेरुजू देखिएकोमा प्रतिक्रियाबाट रु. १३ लाख ८६ हजार ०४१ फस्योँट भई असुल गर्नुपर्ने रु ८ लाख ७० हजार बाँकी रहेको छ। गत वर्षसम्म कायम बेरुजू रु.८ करोड ९६ लाख ६० हजार ३१६ मध्ये यस वर्षको रु ८ लाख ७० हजार थप समेत हालसम्म अद्यावधिक बेरुजू रु.९ करोड ०५ लाख ३० हजार ३१६ बाकी रहेको छ। बेरुजु वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरुजु स्थिति र बेरुजु सम्परीक्षणको बेहोरा यसैसाथ संलग्न छ।

२.३. आम्दानी तथा खर्चको स्रेस्ता नगदमा आधारित लेखा प्रणाली अवलम्बन गरेकोले पालिकाको पेस्की बाहेक सम्पत्ति तथा दायित्व यकिन हुने कुनै जानकारी खुलाएको छैन। हाम्रो लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड,मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुनबमोजिम गरिएको छ। वित्तीय विवरण तयार गर्ने स्थानीय तहसँग हामी स्वतन्त्र छौं। त्यसैगरी स्वीकृत आचारसंहिताको पालना गरी कार्यसम्पादन गरेका छौँ।लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरू हाम्रो राय व्यक्त गर्ने आधारका लागि पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्ने कुरामा कार्यालय विश्वस्त छ।

३. अन्य बेहोरा- लेखापरीक्षणबाट ऐन नियमको परिपालना, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, स्थानीय वित्त व्यवस्थापन,सम्पत्तिको संरक्षण, स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग, शासकीय प्रवन्ध, स्रोत सुनिश्चितता र बजेट व्यवस्थापन र विकास प्रशासन र सोको कार्यान्वयन, अनुदान वितरण तथा अनुगमन, सेवा प्रवाह, स्थानीय प्रशासन, जवाफदेहिता र सुशासन लगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४. वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन र लेखा उत्तरदायी अधिकृतको जिम्मेवारी

नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानबमोजिम सही र यथार्थ हुने गरी वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा जालसाजी वा अन्य गल्तीका कारण वित्तीय प्रतिवेदन सारभूतरूपमा गलत आँकडारहित स्वरूपमा बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागू गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारमा रहेको छ। गाउँकार्यपालिका अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत पालिकाको वित्तीय प्रतिवेदन प्रक्रियाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार रहेका छन्।

५. वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणउपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ। लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरिएको छ। यसरी लेखापरीक्षण गरिएको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तर्निहित सीमाहरूका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोबारमा भएका सबै प्रकारका जालसाजी वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुदैन। वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका जालसाजी वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूत रूपमा गलत आकडा मानिएको छ।

(श्याम प्रसाद भण्डारी)
नायब महालेखापरीक्षक

बेरुजु वर्गीकरण

चालु वर्षको बेरुजु

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट सम्परीक्षण			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु रकम	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
										असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएका	प्रमाण कागजात पेश नभएका	जिम्मेवारी नसारेका	सोधभर्ना नलिएका	जम्मा	पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती								
८१	३६	२२,५६,०४१	०	३५	१३,८६,०४१	०	८१	१	८,७०,०००	८,७०,०००	०	०	०	०	०	०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौंट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
पर्वत	८,९६,६०,३१६	०	०	८,९६,६०,३१६	0	८,७०,०००	९,०५,३०,३१६

बेरुजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र.सं	आर्थिक वर्ष	बेरुजुको व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
१	२०८१/८२	शिक्षातर्फः	४,०५,३२९
२	२०८१/८२	धरौटी लेखा व्यवस्थापनः	५,२७,२५९
३	२०८१/८२	ठुलिवेशि भर्मा कुपिण्डे सडक स्तरोन्नती (०१/०८१।०८२)	८५,९७८
४	२०८१/८२	कार्यक्रम खर्च परीक्षण:	१४,४००
५	२०८१/८२	कवाडी शुल्क :	२१,३२०

६	२०८१/८२	१० शैया अस्पतालः	३,३१,७५५
जम्मा			१३,८६,०४१

पैयूं गाउँपालिका, पर्बत

(८०४४२५०२३००)

पैयूं गाउँपालिका , पर्वत

परिचय

१ **परिचय**

(क) कार्यालय परिचय :- स्थानीय शासन पद्धति सुदृढ गरी विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यास संस्थागत गर्दै स्थानीय सरकार सञ्चालन गर्न यस पालिकाको स्थापना भएको हो । स्थानीय सरकारले सञ्चालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह–अस्तित्व र समन्वय प्रवर्द्धन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु पालिकाको उद्वेश्य रहेको छ । यस पालिकामा ७ वडा रहेको छ भने क्षेत्रफल ४२.५ वर्ग किलोमिटर १२७२५ जनसंख्या तथा ३२६८ घरधुरी रहेको छ ।भने साक्षरता दर ८१.२१ प्रतिशत रहेको छ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्देश्य :- लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । यस कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानुनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि :- यस कार्यालयको विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, वित्तीय व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८२।१०।०४ देखि २०८२।१०।१२ सम्म रहेको छ ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्वनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा :- लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमा रहेका छन् । सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन ।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति :- कार्यालयको विनियोजनतर्फ, राजस्वतर्फ, धरौटीतर्फ, अन्य कारोबारतर्फ को गरी रु १ अर्व ५४ लाख ६२ हजार ३५५ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो को विस्तृत विवरण अनुसूची -१ मा संलग्न छ ।

(छ) लेखापरीक्षणमा परीक्षण गरिएका मुख्य विषयहरु :- लेखापरीक्षण योजना अनुसार परीक्षण गरिएका विषयहरु अनुसूची – २ मा संलग्न छ ।

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

२ **वित्तीय प्रतिवेदनः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को नियम ७२(२) मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने तथा नियम ७६(२) मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । पालिकाले महालेखापरीक्षकबाट मिति २०७९।८।२० मा स्वीकृत भएको सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (NPSAS) अनुसार लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ । पालिकाले उपलव्ध गराएको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०) सम्बन्धमा निम्नअनुसार देखिएको छ भने सुत्रानुसारको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन अनुसुचीमा राखिएको छ।

प्राप्ति			भुक्तानी		
विवरण	रकम	रकम	विवरण	रकम	रकम
सुरु मौज्दात		१३०५३९२८	चालु खर्च		२८२४६८२१८
१.संचित कोष	१२०९७१४		१. पालिका तर्फ	९७७४५१६४	
२.धरौटी	९३४५९११		२. संघीय सशर्त	१८४७२३०५४	
३.प्रकोप व्यवस्थापन कोष	१२९१५७४		३. संघीय विशेष	०	
४ विविध खर्च खाता	८६०६५३				
५. अन्य कोष विभाज्य कोष	३४६०७६		४. प्रदेश सशर्त	०	
यस वर्षको आय			५. प्रदेश विशेष	०	
१.आन्तरिक आय	५७१५४३२	५७१५४३२	पुँजीगत खर्च		७२२९०९९०
२. वित्तीय हस्तान्तरण (संघ)		३४१०१९८१६	१. पालिका तर्फ	५३५६४८४२	
क) समानीकरण अनुदान	७४१४२०८०		२. संघीय सशर्त	६२६६७१२	
ख) राजस्व बाँडफाँट	५८७९०६९०		३. संघीय विशेष		
ग) सशर्त अनुदान	२०४७९८१२०		४. संघीय समपुरक	३२७४८४९	
घ) समपुरक अनुदान	३२७७२००		५. प्रदेश सशर्त		
ङ) विशेष अनुदान	०		६. प्रदेश विशेष	३५०८४३५	
च) रोयल्टी	११७२६		७. प्रदेश समपुरक	५६७६१५२	
छ) अन्य			अन्तर सरकारी अख्तियारी (संघ)		१२५९२६७३५
३. वित्तीय हस्तान्तरण (प्रदेश)		२१८२५४४९	क) सामाजिक सुरक्षा	८५१४३४४०	
क) समानीकरण अनुदान	९६८२०००		ख) स्वास्थ्य क्षेत्त सुधार कार्यक्रम	६३५९७३९	
ख) राजस्व बाँडफाँट	२६३४९४९		ग) रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२१७०५८	
			घ) एकीकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	३४२०६४९८	
ग) सशर्त अनुदान			अन्तर सरकारी अख्तियारी (प्रदेश)	०	
घ) समपुरक अनुदान	६००००००		ऋण फिर्ता(साँवा)	०	
ङ) विशेष अनुदान	३५०८५००		ऋणको ब्याज भुक्तानी	०	
च) रोयल्टी			धरौटी फिर्ता तथा सदर स्याहा	४७२११८६	४७२११८६
छ) अन्य			कार्यसञ्चालन कोषबाट भएको खर्च विविध खर्च खाता	१३००५९५	१३००५९५
४. अन्तर सरकारी अख्तियारी (संघ)		१२५९२६७३५	विभाज्यकोष बाट भएको खर्च	७२२३६६	७२२३६६
क) सामाजिक सुरक्षा	८५१४३४४०		गैरसरकारी संस्थाबाट सञ्चालित योजना	०	

ख) स्वास्थ्य क्षेत्त सुधार कार्यक्रम	६३५९७३९		अन्य सहयोगमा सञ्चालित योजना	०	
ग) रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२१७०५८		अन्य खर्च भएमा	०	
घ) एकीकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	३४२०६४९८				
५. अन्तर सरकारी अख्तियारी (प्रदेश)			अनुदान फिर्ता		
६. ऋण/ वित्तीय व्यवस्था			१. संघ तर्फ		१३८१०७०५
७. धरौटी आय	३५५७७४६	३५५७७४६	क) सशर्त अनुदान	१३८०८३५४	
८. कार्यसञ्चालन कोष आय विविध खर्च खाता	२६१८७२०	२६१८७२०	ख) विशेष अनुदान		
९. विभाज्यकोष आय	३७६२९०	३७६२९०	ग) समपुरक अनुदान	२३५१	
१०. गैरसरकारी संस्थाबाट सञ्चालित योजना			२. प्रदेश तर्फ		३२३९१३
११. अन्य सहयोगमा प्राप्त सञ्चालित योजना			क) सशर्त अनुदान		
१२. अन्य आय भएमा		२८५७४६०	ख) विशेष अनुदान	६५	
			ग) समपुरक अनुदान	३२३८४८	
			अन्तिम मौज्दात		१५३८६८६९
			१. संचित कोषको मौज्दात	३७३४०४६	
			२. धरौटी	८१८२४७१	
			३. कार्यसञ्चालनकोष	३४७०३५२	
			४. अन्यकोष		
जम्मा		५१६९५१५७६	जम्मा		५१६९५१५७६

स्थानीय तहले संचित कोषमा गत विगतको बाँकी यस वर्ष प्राप्त रकम, संचित कोषवाट भएको खर्च तथा खर्च नभइ वाँकी रहेको रकम स्पष्ट देखिने गरी खाता राखेको छैन भने स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (NPSAS अनुरूप) म.ले.प.फा. नं. २७० ले समेत आय व्ययको यथार्थ चित्रण गर्न सकेको छैन ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को नियम ७२(२) मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने तथा नियम ७६(२) मा महालेखा परीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेकोमा पालिकाले २०७९।८।२० मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भएको NEPSAS based ढाँचामा प्रतिवेदन तथा लेखाङ्कन गरेको देखिएन ।

एकिकृत आर्थिक संकेत वर्गिकरण तथा व्याख्या २०७४ अनुसार चालू र पुजीगत शीर्षकमा रकम विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्नेमा कतिपय कार्यक्रम चालु शीर्षकवाट गर्नुपर्नेमा कतिपय पुँजीगत शिर्षक र पुँजीगत शीर्षकवाट गर्नुपर्नेमा चालु शिर्षकवाट खर्च भएकोले उक्त व्याख्या अनुसार वजेट तयार तथा कार्यान्वियन भएको छैन । अतः खर्च शीर्षकले यथार्थ शीर्षकगत खर्च रकमको विवरण दिन सक्ने अवस्था देखिदैन।

(विस्तृत विवरण बेरुजु दफा २ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

३ **वित्तीय विवरणको यथार्थताः**

पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कनको गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ । आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवदेन गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०) तयार गर्नुपर्छ ।

शीर्षक	रकम रु	कैफियत
क) सामाजिक सुरक्षा	८५१४३४४०	सबै खर्च भएको
ख) स्वास्थ्य क्षेत्त सुधार कार्यक्रम	६३५९७३९	सबै खर्च भएको
ग) रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२१७०५८	सबै खर्च भएको
घ) एकीकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	३४२०६४९८	सबै खर्च भएको
जम्मा	१२५९२६७३५	

पालिकाले ज्येष्ठ नागरि सम्मान र सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको रु. ८५१४३४४०स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको रु. ६३५९७३९ सहित जम्मा रु. १२५९२६७३५ सुत्रमा लेखाङ्कन गरेको छैन । जसले गर्दा सुत्रबाट तयार भएको वित्तीय विवरणसमेत पूर्ण नहुँदा पालिकाको आर्थिक अवस्था यथार्थपरक बनाउनुपर्दछ।

४ **फरक हिसाबः**

यस पालिकाले सुत्रबाट तयार गरेको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०) ले सबै कारोबार नसमेटेको कारण लेखापरीक्षणका क्रममा पालिकाबाट भएका सबै कारोबार समेटिने गरी एकीकृत आर्थिक विवरण तयार गर्न लगाइएकोमा उक्त दुई विवरणमा देहायअनुसार गत वर्षको जिम्मेवारी बराबर रहेको यस वर्षको प्राप्ति रु. १४६६१४११० , यस वर्षको भुक्तानी रु १४६८०५५०० र बैङ्क मौज्दात रु २८०४६१ फरक परेको छ । सुत्रमा पालिकाको सम्पूर्ण आर्थिक कारोबारहरु समाविष्ट गरी म.ले.प.फा.नं.२७० ले पालिकाको समष्टिगत आर्थिक कारोबारको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

विवरण	गतवर्षको जिम्मेवारी	यसवर्षको प्राप्ति	यसवर्षको भुक्तानी	बैङ्क मौज्दात
सुत्र अनुसारको वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०)	१३०५३९२८	३५७२८३५३९	३५४७५९२०८	१५६६७३३०
एकीकृत आर्थिक विवरणअनुसार	१३०५३९२८	५०३८९७६४९	५०१५६४७०८	१५३८६८६९
फरक	०	१४६६१४११०	१४६८०५५००	२८०४६१

पालिकाले आफ्नो कारोबारको जिम्मेवारी भिडान गरी हिसाब यकिन गर्नुपर्दछ । पालिकाको गतवर्षको प्रतिवेदन अनुसार रु.१३०५३९२८ मौज्दात रहेकोमा यो वर्ष रु. १३०५३९२८ जिम्मेवारी सारेको छ । जस अनुसार प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार जिम्मेवारी सारेको छ। सम्बन्धमा यकिन गरी हिसाब मिलान गर्नुपर्दछ ।

५ **बैङ्क हिसाब विवरणः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६ अनुसार पालिकाको कारोबार, आय व्ययको लेखा प्रणाली तथा राजस्व र खर्च शीर्षकको वर्गीकरण अनुसार लेखाङ्कन र बैङ्क हिसाब मिलान विवरण (म.ले.प.फा.नं.२१२) तयार गरी हिसाब भिडान समेत गर्नुपर्दछ । पालिकाले बैङ्क हिसाब मिलान विवरण तयार नगरेको कारण वर्षान्तमा स्रेस्ता र बैङ्क मौज्दात देहायअनुसार छः

खाता	स्रेस्ताअनुसार मौज्दात रु.	बैङ्क स्टेटमेन्टअनुसार वर्षान्तको मौज्दात रु.
स्थानीय तह सञ्चित कोष खाता	१२०९७१३।६८	१२०९७१३।६८
विविध खर्च खाता	८६०६५२।९६	८६०६५२।९६
प्रकोप व्यवस्थापन खाता	१२९१५७३।५२	१२९१५७३।५२
स्थानीय विभाज्य कोष	३४६०७६।४०	३४६०७६।४०
धरौटी	९३४५९११	९३४५९११
बैङ्क	१३०५३९२७।५६	१३०५३९२७।५६

पालिकाले म.ले.फा.नं. २१२ तयार गरी स्रेस्ता र बैङ्कबीच फरक नदेखिएकाले समयमा नै हिसाब मिलान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिनु पर्दछ ।

६ **सञ्चित कोषमा स्थानान्तरणः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७५ बमोजिम एक आर्थिक वर्षमा खर्च हुन नसकी बाँकी रहेको रकम आर्थिक वर्षको अन्तमा स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा स्थानान्तरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । आर्थिक वर्ष समाप्त पश्चात पनि पालिकाको स्थानीय तह सञ्चित कोष खाताहरुबाट रु. २८०४६१ मौज्दात रहेको पाइयो । तोकिएको समयमा सो रकम सञ्चित कोषमा स्थानान्तरण गरी हिसाब मिलान गर्नुपर्दछ ।

७ **योजनाको प्राथमिकीकरणः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले आवधिक योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने उल्लेख गरेको छ । स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ को दफा ५.२.४ सँग सम्बन्धित अनुसूची ३ मा आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारहरू गरिबी निवारण, उत्पादनमूलक रोजगारी, लागत सहभागिता, स्थानीय स्रोत र साधन, समावेशी विकास, दिगो वातावरण संरक्षण एवम् भाषिक र सांस्कृतिक विकास उल्लेख गरेको छ र सोही अनुसार गणना गरी प्राथमिकता आधारमा योजना छनौट गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। तर पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ मा निम्नअनुसार ७ वडाको लागि २९४ वडागत र ३९ पालिकास्तरका कुल ३३३ योजनामा वजेट विनियोजन गरेको छ।

क्र. सं.	कार्यक्रमको नाम	योजना सङ्ख्या	रु.२० लाखमाथिका योजना सङ्ख्या	रु.५ लाखदेखि २० लाख सम्मका योजना सङ्ख्या	रु.५लाखभन्दा कमका योजना सङ्ख्या
१	पालिकास्तरीय	३९	७	१७	१५
२	वडास्तरीय	२९४	०	३	२९१
	जम्मा	३३३	७	२०	३०६

उपर्युक्त विवरणअनुसार पालिकाले ३०६ साना र वितरणमुखी योजनाहरु सञ्चालन गरेको देखिन्छ । जसले गर्दा सञ्चालित योजनाबाट दीर्घकालिन प्रतिफल प्राप्त नहुनका साथै चालु प्रकृतिका खर्चमा वृद्धि भै लागत प्रभावी नहुने तथा निर्माण कार्यको गुणस्तरमा समेत प्रश्न उठ्ने गरेको छ । त्यसैगरी यो वर्ष सभाले पारित गरेका ३३३ उल्लिखित योजना मध्ये ३०७ योजनामात्र कार्यान्वयन भई २६ योजना कार्यान्वयन हुन सकेको देखिएन ।तसर्थ पालिकाले योजना वस्तुनिष्ठ तवरले प्राथिमिकीकरण र छनौट गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

८ **कानून निर्माणः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहहरुले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधिनमा रही नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाउनु पर्नेमा पालिकाले हालसम्म देहाय बमोजिम कानून निर्माण गरी

कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

सि.नं.	विवरण	संख्या
१	ऐन	२५
२	नियमावली	३
३	कार्यविधि तथा निर्देशिका	५४
४	अन्य	२
जम्मा		८४

पालिकाले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ सम्म २५ ऐन, ३ नियमावली ५४ कार्यविधि तथा निर्देशिका र २ वटा मापदण्ड गरी जम्मा ८४ वटा कानून निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । केही डिजिटल राजपत्रमा प्रकाशन गरेको पाईयो । केही कानूनहरु राजपत्रमा प्रकाशन गरेको छैन । तसर्थ उक्त कानूनहरु राजपत्रमा प्रकाशन गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ । कतिपय स्थानीय कानूनहरु संघीय र प्रदेश कानूनसँग प्रतिकूल समेत देखिएकाले स्थानीय कानून तर्जुमा गर्दा संघीय र प्रदेश कानुनसँग अनुकूल गर्ने/गराउने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

९ **न्यायिक समितिः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ४६ देखि ५३ सम्म न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र तथा न्याय सम्पादन प्रक्रियाको व्यवस्था गरेको छ । समितिमा परेको उजुरीमध्ये मेलमिलाप प्रकृतिका आधारमा विवाद दर्ता भएको ३ महिनाभित्र टुङ्गो लगाउने व्यवस्था छ । यसैगरी ऐनको ३३(२) मा उजुरीको जाँझबुझ गरि ३० दिन भित्र प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले अनुमति दिन सक्ने तथा ऐनको दफा ३७ मा नगर प्रमुख सँग उजुरी दिन सक्ने प्रकृति अनुसार यथाशीघ्र निर्देशन व्यवस्था रहेको छ।

सि.नं.	उजुरीको प्रकार	गतवर्षको बाँकी	यसवर्ष थप	जम्मा	यो वर्ष फछ्यौंट	फछ्यौंट हुन बाँकी	समयमै फछ्यौंट नहुनुको कारण
१	जग्गा सम्बन्धी	२	४	६	६	-	-
२	घर झगडा सम्बन्धी	०	१	१	१	-	-
३	खानेपानी सम्वन्धी	०	१	१	१	-	-
	जम्मा	२	६	८	८	०	०

लेखापरीक्षणको क्रममा न्यायिक समितिको मात्र विवरण अनुसार ८ मुद्दा दर्ता भई सबै फछ्यौंट कारबाही भएको देखियो । त्यसैले न्यायसम्पादन प्रक्रियालाई अभिलेख व्यवस्थित गरी छिटो र प्रभावकारी बनाई ऐनले तोकेको म्यादभित्र फछ्यौंट वा कारबाहीको टुङ्गो लगाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

१० **आवधिक योजनाः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम पालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विकासका लागि आवधिक योजना बनाई लागू गर्नेमा यस पालिकाले आवधिक योजना तयार गरेको छ ।आवधिक योजना अनुसार पालिकाले वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्दा आवधिक योजनाका दीर्घकालीन विषयलाई भन्दा सालवसाली विषयहरुलाई समावेश गरेको देखिन्छ । स्थानीय तहको समग्र विकासका लागि आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वियन गर्नुपर्दछ ।

११ **स्थानीय तथ्याङ्क, अभिलेख तथा स्रोत नक्साङ्कनः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ बमोजिम स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको आधारभूत तथ्याङ्क सङ्कलन, अभिलेख र सोको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने तथा आफ्नो क्षेत्रभित्रको शैक्षिक, भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक श्रोत अन्तर्गत खानी, जंगल तथा अन्य श्रोत, पूर्वाधार अन्तर्गत सडक, पुल, खानेपानी लगायतको अभिलेख तथा श्रोत नक्साङ्कन सहितको पालिकाको प्रोफाइल तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून र सोको मापदण्ड बनाएको तथा श्रोत नक्साङ्कन गरेको देखिएन । स्थानीय तहका हरेक प्राथमिकीकरणका क्रियाकलाप सञ्चालनमा तथ्याङ्कले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने हुँदा सोको सङ्कलन र अभिलेख

राख्ने कार्यमा पहल हुनु आवश्यक छ ।

१२ **बजेट सीमा निर्धारण समिति:**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६(१) बमोजिम पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम, अनुदान, ऋण र अन्य आयको प्रक्षेपण तथा सोको सन्तुलित वितरणको खाका र बजेट सीमा निर्धारण गर्न ७ सदस्यीय स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति गठनको व्यवस्था छ । उक्त समितिले आयको प्रक्षेपण, साधनको सन्तुलित वितरणको खाका, बजेटको कुल सीमा, बजेटको क्षेत्रगत सीमा निर्धारण, बजेट तथा कार्यक्रमको प्रथमिकीकरण, विषयक्षेत्रगत बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन तय गर्नुपर्ने जस्ता कार्यहरु फाल्गुन महिनाभित्र सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने र बजेट प्रक्षेपण गर्दा बजेट वर्षपछिको थप दुई वर्षको समेत प्रक्षेपण तयार गर्नुका साथै तयार भएको आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले चैत्र १५ गतेभित्र पालिकाका विषयगत शाखा तथा वडा समितिलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने कानूनी व्यवस्था रहेकोमा पालिकाले समितिको गठन गरेको छैन । ऐनमा व्यवस्था भए अनुसार बजेट सीमा लगायत क्षेत्रगत विषय समेटी बजेट प्रक्षेपण सम्बन्धी नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा एवं सोको पालनामा सम्बन्धित पदाधिकारीको ध्यान जानुपर्दछ ।

१३ **बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा:**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७(१) मा ४ सदस्यीय बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिई आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार समिति गठन गरेको भएता पनि आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, कार्यक्रमबीच परिपूरकता कायम गरेको समेत नदेखिएकाले बजेट तर्जुमा गर्दा ऐनमा भएको व्यवस्थाको परिपालनामा ध्यान दिनुपर्दछ ।

१४ **बजेट पेश, पारित र अख्तियारीः**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ म स्थानीय तहले आगामी आर्थिक वर्षको राजश्व र व्ययको अनुमान कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई असार १० गते भित्र पेश गर्ने र यसरी पेश भएको बजेट छलफल गरी असार मसान्तभित्र सभाबाट पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सोही ऐनको दफा ७३ मा सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको ७ दिनभित्र स्थानीय तहका प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस स्थानीय तहमा उपप्रमुख श्री याम कुमारी रानाले मिति २०८१।३।७ गते रु ४१ करोड ०२ लाख ४० हजारको बजेट सभा समक्ष पेश गरेकोमा रु ४१ करोड ०२ लाख ४० हजारको बजेट मिति २०८१। ०३ ।०७ मा पारित भएको छ । यसैगरी स्थानीय तहका प्रमुखले मिति २०८१।०३।१२ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गरेको देखिन्छ । कानूनले तोकेको समयमा आय र व्ययको अनुमान पेश गरी पारित गर्ने र अख्तियारी दिने कार्यलाई निरन्तरता दिनुपर्दछ ।

१५ **अबण्डा बजेट**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम स्थानीय आर्थिक अवस्था समेतको आधारमा बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरणका आधार तयार गरी स्रोत अनुमान तथा सीमा निर्धारणका आधारमा अबण्डा बजेट नराखी आय-व्ययको अनुमान पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ।यस पालिकाले यो वर्ष मागमा आधारित शीर्षकमा रु. ७० लाख अबण्डा बजेट व्यवस्था गरी योजनामा रु.४७६५८९३ खर्च गरेको छ।गत बर्षको भुक्तानी बाकी रु २९१७३९९ बस्ती संरक्षण रु६७००० लगायतका शीर्षकमा खर्च गरेको पाईन्छ ।बजेट अबण्डामा राखी कार्यपालिकाको निर्णयबाट भैपरी आउने स साना पुर्वाधार खर्च गर्ने गरेको देखिन्छ।जसले गर्दा वित्तीय अनुशासन र पारदर्शिता कायम भएको छैन।तसर्थ बजेट खर्चलाई पारदर्शिता र पद्धतीमा आधारित बनाउनुपर्दछ।

१६ **रकमान्तर**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७९ मा कार्यपालिकाको निर्णयवाट कुनै शीर्षकमा विनियोजित बजेटबाट पूंजिगत शीर्षकमा बढीमा २५% सम्म रकमान्तर गर्न सकिने व्यवस्था छ। साथै पालिकाको विनियोजन ऐन, २०८१ को दफा ३ मा

कार्यपालिकाले एक शीर्षकबाट अर्को शीर्षकमा बढीमा १०% सम्म रकमान्तर गर्न सक्ने तर पूँजीगत शीर्षकमा विनियोजित बजेटबाट चालु खर्चमा रकमान्तर गर्न नसकिने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्ष विभिन्न ११९ शीर्षकबाट ३ करोड २ लाख २५ हजार ५०० घटाएको तथा १५३ शीर्षकबाट ३ करोड १४ लाख ९७ हजार बजेट थप गरिएको देखिन्छ । यसरी बजेट रकमान्तर गरिएको अंक सुरुवाती बजेटको तुलनामा १५ % हुने देखिन्छ । रकम थप गरिएका योजनाहरुमा कतिपय चालु प्रकृतिका खर्चहरु रहेको देखिन्छ । कानूनले तोकेको भन्दा बढी मात्रामा रकमान्तर गर्दा बजेट उपशीर्षकअनुसार खर्च नभएको तथा बजेट खर्च लेख्दा तोकीएको खर्च शीर्षकभन्दा अन्य खर्च शीर्षकबाट भुक्तानी लेखिएको देखिन्छ । वर्षान्तमा ठुलो मात्रामा रकमान्तर गर्दा आर्थिक अनुशासन कमजोर हुन सक्ने हुँदा बजेट बनाउदा नै कार्यन्वयनयोग्य योजनाको छनौट गरी सोही अनुसार बजेट खर्च लेख्ने तथा कानूनले तोकेअनुसार मात्र रकमान्तर गर्नुपर्दछ ।

१७ खर्च बिश्लेषणः

पालिकाले यसबर्ष कुल आन्तिरक आयबाट रु ४३९३१७८ अ.ल्या. आन्तरिक श्रोत रु.१२०९७१४ राजस्व बाँडफाँट रु. ६२९३६११५ र अनुदानबाट प्रदेशबाट रु.१८८६६५८७ संघबाट रु. २६८४०६६९५ समेत रु.३५७०८४२९० आम्दानी भएकोमा चालु तर्फ रु.२८२४६८२१८ र पूँजीगत तर्फ रु. ७२२९०९९० समेत रु.३५४७५९२०७ खर्च भएको छ । खर्च मध्ये आन्तरिक आयको हिस्सा प्रतिशत रहेको छ । यसवर्ष पदाधिकारी सुविधामा रु.८७८८२२२ खर्च भएको छ जुन आन्तरिक आयको तुलनामा १। ५८ प्रतिशत बढी रहेको छ । पालिकालाई प्राप्त भएको सबै अनुदान रु२८७२७३२८२ र राजस्व बाँडफाँडको रु६२९३६११५ रकमबाट ८० प्रतिशत चालु र २० प्रतिशतमात्र पूँजीगत निर्माणमा खर्च भएको देखिन्छ । यसबाट पालिकाहरुले बिकास निर्माण कार्यक्रम संचालनमा न्युन खर्च गरी प्रशासनिक कार्यमा बढी खर्च गरेको देखिन्छ । प्रशासनिक खर्च नियन्त्रण गर्दै प्राप्त अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकम अधिकरुपमा बिकास निर्माणमा परिचालन गरिनुपर्दछ ।

१८ लक्ष्य प्रगति:

कार्यालयले त्रैमासिक तथा वार्षिक प्रगति विवरण बनाई पेश गर्नुपर्नेमा कार्यालयले सञ्चालन गरेका स्थानीय स्तर, जिल्ला तथा केन्द्रीय स्तरका योजनाको नियम बमोजिमको ढाँचामा त्रैमासिक प्रगति विवरण तयार गरेको देखिएन । कुल कार्यक्रममध्ये शुन्य प्रगति २६ वटा रहेका छन् । बजेट खर्च गर्ने तथा खर्चको तोकिएको ढाँचामा वार्षिक प्रगति तयार नगर्ने प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ ।

कार्यक्रम/योजना	कुल कार्यक्रम	वार्षिक प्रगति स्थिति			
		शून्य प्रगति	२५%सम्म प्रगति	५०% सम्म प्रगति	७५% सम्म प्रगति
कार्यक्रम संख्या	६६५ वटा	२६	८	१२	१४

१९ वार्षिक खरिद योजना/गुरुयोजना

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ ले सार्वजनिक निकायले तोकेको सीमाभन्दा बढी रकमको खरिद गर्दा तोकिए बमोजिमको खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस्तै सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ७ ले वार्षिक १० करोडभन्दा बढीको खरिद गर्दा गुरुयोजना तयार गर्नुपर्ने नियम ८ ले वार्षिक १० लाखभन्दा बढीको खरिद गर्दा वार्षिक खारिद योजना बनाउनुपर्ने व्यवस्था छ । यस पालिकाले विभिन्न शीर्षक अन्तर्गत वार्षिक रु.१०३५०८००० पूँजीगत खर्च/खरिद निर्माण कार्य गरेको छ । तर पालिकाले आफ्नो खरिद नियमावली नबनाएको अवस्थामा उक्त ऐन, नियम बमोजिम वार्षिक खरिद योजना र गुरुयोजना नबनाई खरिद कार्य गरेको देखियो । अतः पालिकाले उक्त नियमावली बमोजिम खरिद योजना/गुरुयोजना बनाई व्यवस्थित र प्रभावकारी हुने गरी खरिद कार्य गर्नुपर्दछ ।

२० क्षेत्रगत कार्यक्रम तथा खर्च बिश्लेषणः

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७(१) बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिई आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार अनुगमन गर्नुपर्दछ।

मुख्य क्षेत्र	वार्षिक वजेट	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत	प्रतिशत(कूल खर्चमा)
आर्थिक विकास	२,८२,७५,०००.०	२,२५,८४,१६६.११	७९.८७	६.३६
सामाजिक क्षेत्र	२३,०५,४४,८००.०	२०,९०,१५,५०६.७०	९०.६६	५८.९१
पूर्वाधार विकास क्षेत्र	७,५७,८४,०००.००	५,०६,०६,४८८.७१	६६.७८	१४.२९
सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र	८६,५९,०००.००	७३,७७,१४९.००	८५.२	२.०७
कार्यलय सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च	६,८२,५०,०००.००	६,५१,७५,८९६.६६	९५.५	१८.३७
जम्मा	४१,१५,१२,८००.००	३५,४७,५९,२०७.१८	८६.२	१००

माथि उल्लिखित तालिका अनुसार सामाजिक विकास क्षेत्रमा सबैभन्दा बढी ५८.९१ प्रतिशत र सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित विकासमा सबैभन्दा न्यून २.०७ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ । आर्थिक विकास क्षेत्रमा ६.३६ प्रतिशत, पूर्वाधार विकास क्षेत्रमा १४.२९ प्रतिशत खर्च भएको र कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक क्षेत्रमा १८.३७ प्रतिशत देखिन्छ । पूर्वाधार विकास क्षेत्रको बजेट लगायत पूँजीगत काममा विनियोजित बजेटबाट चेतनामूलक तालिम कार्यक्रमजस्ता कार्यक्रम भएको देखिन्छ । पालिकाले उल्लिखित बजेट क्षेत्र अनुसार विनियोजित बजेटलाई सम्बन्धित क्षेत्रमा मात्र खर्च नगरेकोले उल्लिखित खर्च प्रतिशत वास्तविक भएको भनी विश्वस्त हुन सकिएन । पालिकाले आवश्यकता विश्लेषण गरी बजेट विनियोजन गर्ने र सोही अनुसार मात्र खर्च गर्ने गर्नुपर्दछ ।

२१ **त्रैमासिक पुँजीगत खर्चः**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व नियमावली, २०७७ को नियम २३ बमोजिम स्वीकृत भएको कार्यक्रममा नियम २५ बमोजिम त्रैमासिक प्रगति विवरण वनाई पेश गर्नुपर्ने र त्रैमासिक कार्यलक्ष्य तथा कर्यक्रम बमोजिम कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले उपलव्ध गराएको विवरण अनुसार त्रैमासिक खर्चको स्थिति देहाय बमोजिम छ । वर्षान्तमा हतारमा काम गराउँदा कामको गुणस्तरमा असर पर्ने देखिएकोले नियममा भएको व्यवस्था अनुरुप असारमा खर्च गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

क्र.सं.	बजेट उपशीर्षक	कुल खर्च	त्रैमासिक खर्च				
			प्रथम	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	आषाढ महिना
१	सबै शीर्षक	१०६४९६	०	१३१८	२१६६१	८३५१७	४२३१३
प्रतिशत		१००	०	१	२०	७८	४०

पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार वार्षिक खर्च भएको कुल रकममध्ये प्रथम त्रैमासिकमा ० प्रतिशत, दोश्रो त्रैमासिकमा १.२३ प्रतिशत, तेश्रो त्रैमासिकमा २०.३३ प्रतिशत र चौथो त्रैमासिकमा ७८.४२ प्रतिशत खर्च गरेको देखिएको छ । यसरी नै असार महिनामा मात्र ३९.७३ प्रतिशत खर्च देखिनुले असारमा आएर खर्चको चाप बढेको देखिएकाले सन्तुलित खर्च ब्यवस्थापन भएको देखिएन । स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार त्रैमासिक रुपमा सन्तुलित खर्च हुने गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनुपर्दछ । यो रकममा गत विगत वर्षको भुक्तानी दिन बाँकीको भुक्तानी पनि दिएको देखिन्छ । असार महिनामा मात्र ३९.७३ प्रतिशत खर्च भएको देखिएकोले वर्षान्तको अन्तमा खर्च गर्ने परिपाटीमा सुधार भएको देखिदैन । खर्च गर्ने अख्तियारी समयमा नै प्राप्त हुँदा समेत वर्षको अन्त्यमा मात्र खर्च गर्ने परिपाटीलाई सुधार गर्नुपर्दछ ।

२२ **गत वर्षको भुक्तानीः**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ९.२(घ) मा बहुवर्षीय खरिद र विशेष परिस्थितिबाट सृजित दायित्वमध्ये आगामी वर्ष भुक्तानी गर्नुपर्ने बाँकी रकम समावेश गरेर बजेट बनाउने व्यवस्था छ । पालिकाले गतवर्षको भुक्तानी दिन बाँकीको खाता तथा कच्चावारी (म.ले.प.फा.नं. २२१) प्रमाणित तथा यस वर्षको बजेटमा समेत गत वर्षको भुक्तानी दिन बाँकीको व्यवस्था रु२९७७३२२ भुक्तानी दिएको छ।यो स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण रु १४३८९७९ इन्धन रु ४३८१५१ सवारी मर्मत रु ३६८२१० मसलन्द रु २६९५४३ लगायतका ९ वटा क्षेत्र रहेका छन।तसर्थ यस्तो भुक्तानी गर्दा खाता तथा कच्चावारी सहित भुक्तानी गर्नुपर्छ।

२३ **आर्थिक सहायताः**

पालिकाले स्पष्ट मापदण्ड र कार्यविधि तर्जुमा गरी तथा बजेट विनियोजन गरेर मात्र आर्थिक सहायता वितरण गर्नु पर्दछ । पालिकाले मापदण्ड र कार्यविधि तयार गरी विभिन्न २२ संघसंस्था २५९९०० र १०४ व्यक्तिहरुलाई रु.१३५०८४२ सहित रु १६१०७४२ आर्थिक सहायता वितरण गरेको छ ।यो विभिन्न संघसंस्था क्लव आमा समुह धरबार विहिन विरामी विपन्न नागरिकलाई सहायताहरु लगायतलाई कार्यपालिकाको निर्णय गरेर दिने गरिएको छ। उक्त रकम पालिकाको कुल आन्तरिक आय रु. ४३९३१७८ को ३६.६६ प्रतिशत हुन आउँछ । निश्चित विधि र मापदण्डलाई आधार मानी आर्थिक सहायता वितरण गर्ने गरेको भएता पनि उत्पादन र उत्पादकत्व बढने कार्यमा सहायता वितरण गर्नुपर्दछ।

२४ **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तर पालिकाले त्यस्तो प्रणाली तयार गरी लागु गरेको पाईएन । जसले गर्दा पालिकाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर रहेको र सोमाथि विश्वस्त हुन सक्ने अवस्था रहेको छैन । यस सम्बन्धमा देखिएका केही व्यहोराहरु देहाय बमोजिम रहेका छन:

● वडा कार्यालयमा रहेका जिन्सी सामान सहितको अभिलेख देखिने गरी पालिकाको मूल जिन्सी खाता अध्यावधिक गरेको पाईएन ।

● कार्यालयले कतिपय खरिदमा खरिद समिति निर्णय, मुल्याङकन समितिको निर्णय बिनानै खरिद गरेको छ साथै लागत अनुमान, जिन्सि दाखिला, खरिद आदेश, योजनाहरुको नापि किताब, लागत अनुमान लगायतका कागजात प्रमाणित गर्नुपर्ने एवं कतिपय भौचर तथा कागजात, टिप्पणी आदेश लगायतका कागजातहरुमा सम्बन्धित कर्मचारीको नामथर, पद, कार्यालयको छाप स्पष्ट बुझिने र चिनिने गरि उल्लेख गरिएको छैन ।

● कुनै रकमको भुक्तानी दिँदा रित पुगेको वा नपुगेको जाँच गरी रसिद विल भर्पाइहरुमा सिलसिलेवार नम्वर राखि कार्यालय प्रमुखले तोकेको कर्मचारीले भुक्तानी भएको जनाउने छाप समेत लगाई दस्तखत गरी प्रमाणित गर्नुपर्नेमा सो अनुसार गरेको पाईएन ।

● स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १३ बमोजिम आर्थिक वर्ष शुरु हुनुभन्दा पन्ध्र दिन अगाबै पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको निर्माण सामग्री मुल्य, ज्याला, भाडा तथा अन्य महशुलको स्थानीय न्यूनतम दररेट तोक्नुपर्नेमा तोकेको छैन ।

● स्थानीय तहले निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराएकोमा निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने सामानको गुणस्तर परीक्षण गरेको पाइएन ।

● स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २७ बमोजिम स्थानीय तहले भु-जोखिम संवेदनशीलताका आधारमा जग्गाको उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड तोक्नुपर्ने र त्यस्तो मापदण्डको अधिनमा रही तोकेको क्षेत्रमा भवन निर्माण गर्न स्बीकृति दिन सक्ने व्यवस्था भएकोमा यस स्थानीय तहले जग्गाको उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड बनाई लागु गरेको देखिएन।

● सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) नियमावली, २०६५ अनुसार नागरिक वडापत्र राखेको छैन साथै उल्लिखित सेवाहरुको कार्यान्वियन स्थिति अनुगमन गर्न अनुगमन संयन्त्र तय गरेको छैन।

● आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ को नियम ५८ (४) बमोजिम नगद प्राप्त हुने रकम दैनिक रुपमा दाखिला गर्नुपर्ने र दैनिक रुपमा बैंक दाखिला गर्न नसकिने भएमा कार्यालय प्रमुखले कारण उल्लेख गरी सात दिनभित्र बैक् दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा स्थानीय तह अन्तरगतका वडाहरुले कतिपयले पन्ध्र दिन, महिना दिन र कतिपयले २ देखि ३ महिना पछिमात्र दाखिला गर्ने गरेको पाइयो।

● वजेट तथा वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति तयार नगरेकोले पालिकाको वजेट, शशर्त तथा विषयगत अनुदानको कार्यक्रम कार्यान्वियनमा आए नआएको र कार्यक्रम अनुसारको प्रगति भए नभएको संवन्धमा एकिन गर्न सकिएन।

● विभिन्न वैठकहरु वसी भत्ता भुक्तानी गरेकोमा वैठकको निर्णय अध्ययन गर्दा अधिकांशमा वैठकको स्पष्ट कार्यविधि नभएको तथा केहीमा महत्वपुर्ण निर्णय नभएको तर वैठक भत्ता भुक्तानी गरेको,

● सूचना अधिकारीको काम, कर्तव्य र जिम्मेवारी सम्वन्धी निर्देशिका, २०७३ को दफा २५ मा सूचनाको माग, सो अनुरुप सूचना प्रबाहको अवस्था वा सूचना दिन इन्कार गरेको अभिलेख राख्नुपर्ने जसमा सूचना माग गर्नेको विवरण तथा सूचनाको संक्षिप्त बिबरण आदिको विवरण राख्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा सूचना माग र प्रबाहको अभिलेख व्यबस्थापन नगरेको ।

• पालिकाले कृषि तथा पशुसँग सम्बन्धित सामग्री, लघुउद्यम विकास सम्बन्धी सामग्री तथा अन्य अनुदान वितरण गर्दा लाभग्राहीको

पहिचान खुल्ने गरी नागरीकता नम्बर तथा सम्पर्क नम्बर समावेश नगरी नाममात्र उल्लेख गरी भरपाई गराई वितरण गर्ने गरेको देखियो ।

• स्थानीय तहले विगतमा परामर्शदाताबाट विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गरेकोमा सोको कार्यान्वयन र अभिलेख नराखेको ।

• वातावरणको संरक्षणको एकिकृत दिर्घकालीन योजना तयार गरेको पाइएन ।

• वडा कार्यालयतथा पालिका अन्तरगत रहेका स्वास्थ्य संस्था, आयूर्वेद अस्पताल भेटेरिनेरी लगायतको शाखामा रहेका जिन्सी सामान सहितको अभिलेख देखिने गरी पालिकाको मुल जिन्सी खाता अध्यावधिक गरेको पाईएन ।

तसर्थ पालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली प्रभावकारी र विश्वसनीय बनाई वित्तीय प्रतिवेदनको शुद्धता कायम गर्दै विषयगत कार्यसम्पादन क्षमताका साथै संस्थागत सुधारका पक्षमा विशेष ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

२५ योजना तथा बजेट कार्यन्वयनः

यसवर्ष पालिकामा योजना तथा बजेटमा देखिएका प्रमुख व्यहोराहरु तपशिल बमोजिम रहेका छन ।

• अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ बमोजिम मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्नेमा पालिकाले सो बमोजिमको मध्यमकालीन खर्चको संरचना तयार गरेको पाईएन ।

• स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा मपालिकाले आफ्नो अधिकारक्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, वार्षिक, रणनीतिगत विषय, क्षेत्रगत मध्यमकालीन तथा दीर्घकालिन विकास योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छैन।

• स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रमा कार्यान्वयन हुने आयोजनाको बिश्लेषण गरी सम्भाब्य आयोजनाको बैंक खडा गरेको देखिएन ।

• पालिकाले कार्यक्रमगत तथा योजनागत खाता राखेको छैन । साथै पालिकाबाट यस वर्ष संचालित कार्यक्रम तथा योजनाको कार्यान्यवयन र सेवा प्रवाह समेतको वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति विवरण तयार गरेको पाईएन।

• पालिकाले दीर्घकालिन लाभ हुने र धेरै जनसङ्ख्या लाभानन्वित हुने खालका योजना तर्जुमा गरी कार्यन्वयनमा लगेको देखिएन ।

• पालिकाले योजना तर्जुमा गर्दा स-साना योजनाहरु धेरै बनाएको देखिन्छ।

• पालिकाले दिगो विकासका अन्तराष्ट्रिय लक्ष्यहरुलाई आन्तरिकीकरण गर्न प्रयास गरेको देखिएन।

२६ प्रशासकीय संगठन र जनशक्ति व्यवस्थापनः

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ बमोजिम स्थानीय तहको कार्यबोझ, राजस्व क्षमता, खर्चको आकार र स्थानीय आवश्यकता समेतलाई ध्यानमा राखी कर्मचारी समायोजन भएपछि मात्र संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणका आधारमा स्थानीय तहमा संगठन संरचना कायम हुने व्यवस्था छ । पालिकामा वडा पशु कृषि स्वास्थ्य सहित ११७ दरबन्दी स्वीकृत रहेकोमा लेखापरीक्षण अवधि सम्म प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित ७४ जना स्थायी पदपूर्ती भएको देखिन्छ ।

गाउँपालिका र वडा तर्फ								स्वास्थ्य तर्फ				
सि.नं	स्वीकृत पद	स्वीकृत दरबन्दी	कार्यालय	वडा	स्थायी	करार	रिक्त	स्वीकृत पद	स्वास्थ्य	स्थायी	करार	रिक्त
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	१	१	०	०	०	०					
२	अधिकृत सातौ/आठौ	३	५	०	३	२		२	२	१	१	०
३	अधिकृत छैठौ	३	६	०	३	३	०	६	२	२	०	४
४	पाचौं	२१	१२	९	१८	३	०	२०	१७	१४	३	३
५	चौथो	१४	७	५	५	६	२	१२	१९	७	१२	०
6	श्रेणीविहिन		१२	७		१९		१३	१४	०	१४	
		४२	४३	२१	२९	३३	२	५३	५४	२४	३०	७

लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार कार्य व्यवस्थापनका दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिएका प्रशासकीय अधिकृत, इन्जिनियर, जनस्वास्थ्य अधिकृत सहित पदहरु ४३ रिक्त रहेका छन् । दरबन्दी बमोजिम जनशक्तिको पूर्णता नहुँदा विषयगत कार्यक्रम सञ्चालन,

सेवा प्रवाह तथा पालिकाको समग्र कार्य सम्पादनमा असर परेको स्थिति छ । तसर्थ रिक्त पदहरु यथाशक्य छिटो पूर्ति गरी सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ ।

२७ **कर्मचारी व्यवस्थाः**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ (८) मा नगर प्रहरी, सवारी चालक, सयस, बगैंचे, प्लम्बर लगायतका पद तथा सेवामा बाहेक करारमा नियुक्त गर्न पाइने व्यवस्था छैन । पालिकाले उल्लेखित पदहरुमा बाहेक कर्मचारी करारमा नियुक्त गरी तलब भत्ता रु. २२२८३७४२ भुक्तानी गरेको पाइयो । कर्मचारी नियुक्त गर्दा आन्तरिक आयलाई समेत नियुक्ति गर्नु पर्दछ तथा यस्ता कार्य नियन्त्रण गर्नु पर्दछ ।

सि.नं.	करार कर्मचारीको विवरण	गा.पा/ वडा	स्वास्थ्य	जम्मा	दर	तलब भत्ता रु.	तलब स्रोत
१	अधिकृत स्तर	५	१	६	४३६८९	३४०७७४२	सशर्त र पालिकाको आन्तरिक स्रोत
२	सहायक पाचौं	३	३	६	३४५००	२६९१०००	
३	सहायक चौथो	६	१२	१८	३२५००	७६०५०००	
४	श्रेणीविहिन	१९	१४	३३	२००००	८५८००००	
		३३	३०	६३		२२२८३७४२	

२८ **तलबी प्रतिवेदनः**

निजामती सेवा ऐन, २०४९, स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा तलबी प्रतिवेदन पारित गराएर मात्र तलब खर्च लेख्नु पर्ने उल्लेख छ । पालिकाले यो वर्ष तलबी प्रतिवेदन पारित नगराई सङ्घीय सरकारबाट हस्तान्तरित चालु अन्तर्गत स्वास्थ्य तर्फ ५४ स्वास्थ्यकर्मी तथा कर्मचारीको रु.२५९१९००० र पालिकाका ४३ कर्मचारीको रु.१९९८८००० समेत रु.४५९०७००० खर्च लेखेको छ ।तलबी प्रतिवेदन पारित नगरी खर्च लेख्न पाउने भन्दा बढी तलब भत्ता ग्रेड भुक्तानी हुन सक्ने तथा लेखापरीक्षणको क्रममा भुक्तानीको तुलना गर्न नसकिने भएकोले तलबी प्रतिवेदन पारित गराएर तलब भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

२९ **सफ्टवेयर खरिदः**

नेपाल सरकारको सूचना प्रविधि प्रणाली (व्यबस्थापन तथा सञ्चालन) निर्देशिका, २०७१ को बुँदा नं. ४.१ मा कुनै सरकारी निकायले आफ्नो कार्य विद्युतीय माध्यमबाट सञ्चालन गर्नका लागि प्रयोग गर्ने सूचना प्रविधि प्रणालीको निर्माण गर्दा त्यस्तो प्रणाली सम्बन्धी कागजात तयार गरी मानक अनुरुप भए नभएको निर्धारण गर्न सूचना प्रविधि विभागबाट स्वीकृत गराउन पर्ने व्यबस्था रहेको छ । स्थानीय तहले देहाय तालिकामा भए बमोजिम १ वटा सफ्टवेयर खरिद गरी System Maintenance Charge: रु. ८५,०००/- Server Charge: रु. ६०,०००/-(वार्षिक रूपमा लागू हुने)रु. १४५००० मा सम्झौता भएकोमा १५०००० अनुदानमा प्राप्त भएको देखिन्छ । यसरी प्राप्त भएको सफ्टवेयर सचालनको लागि सूचना तथा प्रविधि विभागबाट स्वीकृत लिएको देखिएन ।यस्ता सफ्वेयर स्वीकृति लिई प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

क्र.सं	कार्यक्रमको नाम	खरिद गरिएको वर्ष	सफ्टवेयर खरिद खर्च	यो वर्षको बार्षिक मर्मत संभार खर्च	हाल सम्मको मर्मत संभार खर्च
१	Socio Economic Vulnerability Information Management System	२०८१/०८२	System Maintenance Charge: रु. ८५,०००/- Server Charge: रु. ६०,०००/- (वार्षिक रूपमा लागू हुने)	१,५०,०००/-	मिति २०८१/११/०१ गते सम्झौता सम्पन्न भएकाले हालसम्म भुक्तानी हुन नसकेको र सम्झौतामा उल्लेख भए बमोजिम सम्झौता अवधि समाप्त भएपछि भुक्तानी गरिने।

३० अनुदानको अनुगमनः

सार्वजनिक निकायबाट उपलब्ध गराईएको अनुदानको सही सदुपयोग भए नभएको यकीन गर्न अनुदान उपलब्ध गराउने निकायले समय समयमा अनुगमन गर्नुपर्दछ । तर पालिकाले देहायअनुसार ५०% लागत साझेदारीमा कृषि यन्त्र वितरण (मिनि ट्रेलर र कुटानी पिसानी मिल) १८ वटा मिनि ट्रेलर र २० वटा कुटानी पिसानी मिलमा ८ लाख कोदो उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान २४१ जनालाई ५ लाख लगायत ११६३ वटा कार्यक्रममा रु ११८२००० अनुदान खर्च लेखेको छ । तर पालिकाबाट वितरण भएको अनुदानको सहि सदुपयोग भए नभएको सम्बन्धमा अनुगमन तथा सोबाट प्राप्त उपलब्धी मापन गरेको छैन । साथै अनुदान सम्बन्धमा स्थानीय अनुदान नीति तय गरेका समेत छैन ।

क्रम	अनुदानको किसिम	व्यक्ती संख्या	रकम रु हजारमा
१	साना सिंचाइ कार्यक्रम	१२ वटा योजना	१३९४००
२	लागत साझेदारीमा टनेल वितरण	५६ फर्म	२७१०००
३	लागत साझेदारीमा कृषि यन्त्र वितरण (मिनि ट्रेलर र कुटानी पिसानी मिल)	५० फर्म	८०००००
४	आकस्मिक बाली संरक्षण कार्यक्रम	१६० जना कृषक	१९९०००
५	माटो परिक्षण तथा निशुल्क चुन वितरण कार्यक्रम	८० माटोको नमुना परिक्षण, ६३ जना कृषकलाई निशुल्क चुन वितरण	४९०००
६	एक विद्यालय एक करेसाबारी कार्यक्रम (धर्मोदय मा.वि अनुदान	१ कर्षि फर्म	१०००००
७	कोदो उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान	२४१ जना	५०००००
८	आ.व. २०८१।०८२ मा नयाँ सुन्तला जात पकेट विकास कार्यक्रम संचालन प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रम	१० वटा	१०८८०००
9	कृषि तथा पशुपन्छी सम्बन्धी तथ्याङ्क अद्यावधिक कार्यक्रम	४५३ घरधुरी	५८०००
	जम्मा		३२०४०००
पशु सेवा शाखा			
१	ब्यावसायिक बंगुरपालक कृषकलाई ५० प्रतिशत अनुदानमा बंगुरका पाठापाठी थप कार्यक्रम		३०००००
२	व्यवसायिक बाख्रा पालन फर्महरुलाई प्रोत्साहन अनुदान	२९ कृषि फर्म	४९००००
३	छाडा चौपाय व्यवस्थापन	१ कृषि फर्म	२०००००
४	व्यवसायिक भैसी पालन फर्महरुलाई प्रोत्साहन अनुदान	१ कृषि फर्म	१९२०००
	जम्मा	११६३	११८२०००

तसर्थ अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाई संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहबाट वितरण हुने अनुदानमा दोहोरोपना नहुने गरी अनुदानग्राहीको जीबनस्तरमा सुधार आएको यकिन गरी रकमको पूर्ण सदुपयोग गराउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

३१ अनुदान प्राप्ती, फिर्ता र उपयोगः

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४५ मा संघीय संचित कोषबाट स्थानीय तहमा हस्तान्तण भएको अनुदानमध्ये सशर्त अनुदान, समपुरक अनुदान र विशेष अनुदानको रकम सोही आर्थिक वर्षभित्र संघीय संचित कोषमा फिर्ता

गर्नुपर्ने उल्लेख छ । संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारको खर्च हुन नसकेका अनुदान रकमहरु समयमा नै फिर्ता कार्यलाई निरन्तरता दिनु पर्दछ ।

अनुदान प्रदान गर्ने निकाय	अनुदानको प्रकार	प्राप्त रकम	खर्च रकम	बाँकी रकम	फिर्ता रकम
संघीय सरकार	शसर्त	२०४७९८१२०	१९०९८९७६५।९६	१३८०८३५४।०४	१३८०८३५४।०४
	समपुरक	३२७७२००	३२७४८४९	२३५१	२३५१
प्रदेश सरकार	शसर्त				
	विषेश	३५०८५००	३५०८४३५	६५	६५
	समपुरक	६००००००	५६७६१५२	३२३८४८	३२३८४८
	जम्मा	२१७५८३८२०	२०३४४९२०१।९६	१४१३४६१८।०४	१४१३४६१

यस्तै गण्डकी प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ४० अनुसार प्रदेश सरकारबाट पालिकालाई हस्तान्तरण भएका उल्लिखित अनुदानहरु मध्ये खर्च हुन नसकी बाँकी रहेको रकम प्रदेश संचित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यसवर्ष संघीय सरकार बाट प्राप्त भएको रु १३८१०७०५ प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम मध्ये रु ३२३९१३ फिर्ता गरेको छ ।

३२ सार्वजनिक परीक्षणः

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, दिगो र भरपर्दो बनाउन कार्यक्रमको सामाजिक परीक्षण अन्तर्गत सार्वजनिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने व्यवस्था बमोजिमको कार्य भएको पाइएन । सार्वजनिक सुनुवाई बर्षको १ पटक गर्ने गरर्को पाईन्छ। तोकिए बमोजिम सार्वजनिक परीक्षण गरी पालिकाबाट हुने आर्थिक कारोबारमा जवाफदेहिता र पारदर्शिताको प्रवर्द्धन गर्नु पर्दछ ।

३३ विज्ञापन प्रकाशन तथा प्रशारण कार्यः

विज्ञापन (नियमन गर्ने) ऐन, २०७६ को दफा २१ को उपदफा २ ख र विज्ञापन नियमन गर्ने (पहिलो संशोधन) नियामावली, २०७७ को नियम ६ क को उपदफा ३ मा संचारमाध्यम वा विज्ञापन एजेन्सीलाई रकम भुक्तानी गर्नुअघि ऐनको दफा २१ को खण्ड ख बमोजिम रकम कट्टा गर्नुपर्ने र उपनियम ४ मा उपनियम ३ बमोजिम कट्टा गरीएको ३ प्रतिशत रकम बोर्डको कोषमा जम्मा गरी सोको जानकारी बोर्डलाई दिनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । साथै विज्ञापन नियमन गर्ने (पहिलो संशोधन) नियामावली, २०८० को नियम ५ ग मा सरकारी निकायले विज्ञापन वा सूचना प्रकाशन तथा प्रशारण गर्दा ऐनको दफा ३२ बमोजिम बिज्ञापन बोर्ड मार्फत गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्ष गाउँपालिका चालूतर्फ रु १० लाख बजेट व्यवस्थापन गरी रु ९९५४०० खर्च गरेको देखियो । उक्त खर्च बराबरको कार्य विज्ञापन (नियमन गर्ने) ऐन बमोजिम बिज्ञापन बोर्डमार्फत गराएको देखिएन । साथै उक्त रकमको विज्ञापन नियमन गर्ने (पहिलो संशोधन) नियामावली बमोजिम ३ प्रतिशतले हुने रकम रु २९८६३ बोर्डको कोषमा जम्मा हुने अवस्था देखिएन । पालिकाले कानूनमा उल्लेख भए बमोजिम विज्ञापन वा सूचना प्रकाशन तथा प्रशारण गर्दा विज्ञापन बोर्ड मार्फत गर्नुपर्दछ साथै गोरखापत्रले वार्षिक रुपमा सरकारी निकायबाट प्रकाशन हुने विज्ञापनमा २५ देखि ४० प्रतिशत सम्म छुट दिने व्यवस्था गरेबमोजिम अन्य सरकारी निकायले उक्त छुट प्राप्त गरेको छ भने पालिकाले बिभिन्न पत्रिका बाट १५ प्रतिशत छुट प्राप्त गरेपनि अन्यबाट प्राप्त गरेको देखिदैन । कानून बमोजिम सुचना प्रकाशन गर्दा विज्ञापन बोर्डबाट गराई मितव्ययी खर्च प्रणाली अवलम्वन गर्नुपर्दछ ।

३४ फोहरमैला व्यवस्थापनः

फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८ अनुसार स्थानीय तहहरुले स्रोतमै फोहोरमैलाको वर्गीकरण गर्न लगाई सोही अनुसार सङ्कलन र व्यवस्थापन गर्ने कार्यको शुरुवात गर्न नसकेको कारण फोहोरमैला व्यवस्थापनमा जटिलता देखिएको छ । जिल्ला सदरमुकामबाट ५० किमि टाढाको पालिका भएको हुँदा मानवीय घनत्व पनि बढ्ने क्रम रहेको छ ।हुवास हातेमालो त्रिवेणी डुड भोर्ले जस्ता बजार विस्तारका क्षेत्रहरु रहेका छन। यस कार्यलाई अघि बढाउन पालिकाले ट्रयाक्टर १ वटा र १ व्यक्ति ज्यालादारीमा नियुक्त गरिएको छ।फोहोरको वर्गिकरण गरिएको छैन।आर्थिक ऐन द्धारा रु२५ देखि ५०० सम्म शुल्क निर्धारण गरेको छ।फोहोर ब्यवस्थापन कार्यविधि २०८०

बनाईएको छ। फोहोर ब्यवस्थापन केन्द्र रहेको छ। फोहोरमैलाको उत्सर्जन हुने स्रोतमा नै वर्गीकरण गरी कुहिने, नकुहिने, सिसाजन्य, अस्पतालबाट उत्पादित र इ-वेष्ट लगायतका फोहोर वर्गीकरण गरी पर्याप्त व्यवस्थापन गरेको देखिएन । फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन गरी पालिकाको पर्यावरणलाई स्वच्छ राख्नुपर्दछ ।

३५ सेवाप्रवाहको स्थितिः

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ मा स्थानीय तहको एकल काम कर्तव्य र अधिकार २२ वटा, संघ र प्रदेशको सहकार्यमा प्रयोग हुने साझा अधिकार ११ वटा र स्थानीय तहको अन्य काम कर्तव्य र अधिकार २ वटा समेत ३५ कार्य सूचि तोकिएको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार पालिकाबाट प्रदान गरिने सेवाप्रवाहको विवरण लेखापरीक्षणका क्रममा माग भएपनि पेश भएन । आंशिकरुपमा प्राप्त विवरण तलको तालिकामा उल्लेख छ। कार्यालयले सबै सेवा प्रवाहलाई अभिलेखिकरण गरी चुस्त दुरुस्त बनाउनुपर्ने देखिन्छ।

१	पञ्जिकरणतर्फ	जम्मा	२	पूर्वाधार विकास सडक निर्माण	जम्मा
क	जन्मदर्ता	४१७	क	ढलान सडक निर्माण	८१३ मि
ख	मृत्युदर्ता	१२१	ख	शौचालय मर्मत	२४
ग	बसाईसराई दर्ता	३५१	ग	खानेपानी धारा निर्माण	२९
घ	विवाह दर्ता	२१३	घ	स्वास्थ्य संस्था	३
ङ	सम्बन्धविच्छेद दर्ता	२७	३	स्वीकृत घरनक्सा दर्ता पास	५

३६ आन्तरिक लेखापरीक्षणः

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७७ (२) मा स्थानीय तहले कानून बमोजिम आफ्नो आय र व्ययको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकामा आन्तरिक लेखापरिक्षणको पदमा आन्तरिक लेखापरिक्षक नभएको देखिन्छ। पालिकामा आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्ने जनशक्तिआ उपलब्ध नभएको अवस्थामा सम्बन्धित जिल्लाको कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा अनुरोध गरी आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनुपर्नेमा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई अनुरोध गरेको देखिएन । सीमित समय र जनशक्तिको आधारमा अन्तिम लेखापरीक्षणबाट सबै कारोबारको परीक्षण गर्न सम्भव हुने स्थिति छैन । कतिपय कारोबार आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई आधार लिई अन्तिम लेखापरीक्षणमा परीक्षण नगरिने मान्यता र प्रचलन समेत रहेको छ । यस्तो अवस्थामा पालिकाले आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउने प्रयास समेत नगरेको उपयुक्त देखिएन । अन्तिम लेखापरीक्षण गर्दा पालिकाको कार्यालयको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर रहेको देखिएको छ । यस्तो अवस्थामा आन्तरिक लेखापरीक्षण नगराउनेलाई जिम्मेवार वनाउनु पर्दछ ।

३७ कर्मचारी कल्याण कोष

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९१ बमोजिम स्थानीय तहले स्थानीय सेवाका आफ्नो दरबन्दीमा कार्यरत प्रत्येक कर्मचारीले खाईपाई आएको मासिक तलबबाट १० प्रतिशत रकम कट्टा गरी सो रकम बराबरले हुन आउने रकम थप गरी जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्ष राजश्व बाँडफाँटबाट कर्मचारी कल्याण कोषमा रु.१० लाख ट्रान्सफर गरेको छ । तर उक्त कोषको सञ्चालन सम्बन्धी प्रदेशको दफा १२५मा कर्मचारी कल्याण कोष स्थापना तथा सञ्चालन को व्यवस्था गरि बजेट विनियोजन गरिएको छ । यसरी कानूनको व्यवस्था गरी पालिकाले राजश्व बाँडफाँटबाट सोझै कर्मचारी अवकास कोषमा रकम ट्रान्सफर गरेको देखिन्छ।

३८ सामुदायिक वनको आय:

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६२(ख) बमोजिम सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार विक्रि तथा उपयोग सम्बन्धमा वार्षिक कार्ययोजना बनाई पालिकाबाट स्वीकृत गराउनुपर्ने र वार्षिक कार्ययोजना बमोजिमको वन पैदावारको विक्रि वापतको प्राप्त हुने रकमको १० प्रतिशत सम्बन्धित पालिकाको सञ्चित कोक्षमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था भएअनसार पालिकामा रहेको २७ वटा

सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिबाट वन पैदावारको प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम वन कार्यालयसँग समन्वय गरी पालिकाको सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्दछ।

३९ **कर्मचारी प्रोत्साहन भत्ता** -

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ८६(१) बमोजिम स्थानीय सेवा गठन, सञ्चालन व्यवस्थापन, सेवाका शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी आधारभूत सिद्धान्त र मापदण्ड संघीय कानुन बमोजिम हुने, दफा ८६ (२) बमोजिम स्थानीय सेवाको गठन, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सेवाको शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था स्थानीय तहले बनाएको कानुन बमोजिम हुने व्यवस्था छ । स्थानीय तहले कानुन तथा कार्यविधि नबनाई रु.९६७००० प्रोत्साहन भत्ता खर्च गरेको कारण आर्थिक व्ययभार बढ्न गएको छ । पालिकाको आन्तरिक आयलाई समेत विचार गरी कानुन बमोजिम खर्च लेख्नुपर्दछ ।

४० **सहकारी नियमनः**

सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ७३ र पालिका सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ७४ अनुसार मासिक, चौमासिक, वार्षिक प्रतिवेदन बुझाउनु पर्ने र सहकारी नियमावली, २०७५ को नियम २८(४), सहकारी संस्थाहरुको सुपरीवेक्षण, निरीक्षण तथा अनुगमन निर्देशिका, २०७८ को बुदाँ ३ मा मासिक प्रतिवेदन प्रत्येक महिना ७ गते भित्र एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) दाखिला गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उपलव्ध गराएको विवरणअनुसार पालिका भित्र २५ वटा सहकारी संस्था रहेका छन्। पालिका भित्रका सहकारी संस्थाहरुले एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) बाट १३ वटाले विवरण दाखिला गरेको पाइयो। त्यसैगरी पालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन समेत लेखापरीक्षणका क्रममा ७ वटा मात्र पेश भएको थियो। जसले गर्दा सहकारीको सञ्चालन अवस्था बारे अध्ययन गर्न सकिएन। तसर्थ ऐन, नियमावली र निर्देशिका अनुसार प्रणालीमा विवरण दाखिला गर्न लगाई सोको प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्दछ।

क्र स	सहकारी	दर्ता भएका	कोपोमिसमा आवद्ध	बा.ले.प.पेश
१	बचत तथा ऋण सहकारी	७	४	२
२	कृषि सहकारी	१३	८	४
३	उपभोक्ता सहकारी	१	०	०
४	दुग्ध सहकारी	०	०	०
५	बहुउदेशिय	४	१	१
६	अन्य	०	०	०
	जम्मा	२५	१३	७

•सहकारी संस्थाको अनुगमन पालिका सहकारी ऐन, २०७४ को परिच्छेद १७ दफा ७१ र ७२ अनुसार पालिकाभित्र संचालनमा रहेका सहकारी संस्थाहरुको निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी विशेष व्यवस्था गरिएको छ ।पालिकामा सहकारी संचालनमा रहेकोमा सहकारी ऐनमा तोकिए बमोजिम सहकारी संस्थाको अनुगमन गरेको । त्यसैले सहकारी संस्थाको नियमनकारी निकायको रुपमा रहेको पालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र रहेका सहकारी संस्थाहरुको नियमित अनुगमन गरी त्यस्ता संस्थामा रहेका शेयर सदस्यहरुको वचत रकम र संस्थाहरुको ऋण लगानीको सुरक्षाको सुनिश्चितता प्रत्याभुत गर्ने तर्फ विशेष ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

• विशेष व्यवस्था : पालिका सहकारी ऐनको दफा ७३ मा वचत तथा ऋणीहरुको निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी विशेष व्यवस्था रहेको छ। पालिकामा ७ वटा वचत तथा ऋण सहकारी रहेकोमा शेयर सदस्य शेयर पुजीँ रु. ५४६५७०० छ भने बचत रु. १५२६४३०० , ऋण लगानी रु.२०७२००६७ कूल सम्पत्ति रु. १९३६७४४६ रहेको छ। तसर्थ पालिकाले निरीक्षण र अनुगमण गर्दा नेपाल राष्ट्र बैंक लगायतका अन्य निकायको सहयोग लिनु पर्दछ।

• सहकारी बचत तथा कर्जा सुरक्षण कोषः सहकारी ऐन, २०७४ को परिच्छेद १७ दफा १०१ मा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले सहकारी संस्थाहरुको सहभागितामा संस्था हरुले परिचालन गर्ने बचत र प्रदान गर्ने कर्जा सुरक्षण व्यवस्थाको लागि एक सहकारी बचत तथा कर्जा सुरक्षण कोष खडा गर्नुपर्ने व्यावस्था रहेको छ । पालिकाभित्रका सहकारीहरुको सहभागितामा सहकारी बचत तथा कर्जा सुरक्षण कोष खडा गरि नागरिकहरुको बचत र कर्जा प्रवाहलाई प्रभावकारी हुने गरि कार्य गरेको पाईएन । तसर्थ कानुनले निर्देशन गरेको व्यवस्था कार्यान्वियनमा ल्याउनुपर्दछ।

• विघटन र दर्ता खारेज : गाउँपालाको सहकारी ऐन, २०७5 को दफा ६६ (१-६) मा विघटन र दर्ता खारेजीको व्यवस्था रहेको छ। सो व्यवस्थालाई उल्लंघन गर्ने १२ वटा संस्थाहरु कोपोमिसमा दर्ता नभई लामो समयदेखि निस्क्रिय रहेको छन्।यस बारेमा पालिकाले कारवाहीको पहलको लागि छलफलको क्रममा रहेको जनाएको छ।तसर्थ नागरिकको बचतको सुनिश्चितता गरी खारेजी र विघटन गरी दर्ता प्रमाणपत्र रद्ध गर्ने प्रकृयामा जानु पर्दछ।

• बार्षिक प्रतिवेदन : पालिकाले सहकारी ऐनको दफा ७४ मा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र संस्थाको निरीक्षण गरि वार्षिक प्रतिवेदन पालिकामा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार यस पालिका क्षेत्र भित्र संचालनमा रहेका सहकारी संस्थाको शेयर पुँजी, बचत, ऋण लगानी, कुल सम्पत्तीको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

सहकारी संस्थाको किसिम	सहकारी संख्या	शेयर सदस्य संख्या	शेयर पूँजी रु	बचत रु	ऋण लगानी रु.	कुल सम्पत्ति रु.
बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	७	१२६३	५४६५७००	१५२६४३००	२०७२००६७	२०७३००००
बहुउदेश्यीय सहकारी संस्था लि.	४	५२६	४०९०००	४७०००००	४९०००००	५१०९०००
कृषि सहकारी संस्था लि.	१३	१३४९	५३२०००	३५५१७२०	४०८३७२०	३५५१७२०
उपभेक्ता सहकारी संस्था लि	१	२५	०	०	०	०
जम्मा	२५	३१६३	६४०६७००	२३५१६०२०	२९७०३७८७	२९३९०७२०

आर्थिक वर्ष २०८१।८२ सम्म जम्मा २५ वटा सहकारी संस्था मध्ये ७ सहकारी संस्थाको विवरण प्राप्त भएको छ। २५ वटा सहकारी संस्थाको ३१६३ जना शेयर सदस्य रहेका छन् भने उक्त सहकारी संस्थाहरुको शेयर पूँजी रु. ६४०६७०० रहेको छ भने कुल सम्पत्ति रु. २९३९०७२० रहेको छ। विवरण सम्पुर्ण निकायको प्राप्त नहुदाँ पुर्ण रुपमा विश्लेषण गर्न सकिएन। गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्र रहेका सवै सहकारीबाट नियमित रुपमा वित्तीय विवरण माग गर्ने गरेको छ। सहकारी संस्थाहरुले कार्यालयबाट माग गरे अनुसारको विवरण पेश गरेको पाइएन ।कार्यालयबाट सहकारी संस्थाको अनुगमन कार्य गरी संक्षीप्त प्रतिवेदन तयार गरेको छ। गाउँपालिकाको सहकारी ऐन बमोजिम वित्तीय प्रतिवेदन माग गर्ने, अनुगमन गर्ने लगायत तोकिएका कार्य गरी विस्तृत विवरण सहितको प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ। तसर्थ कानुनी व्यवस्था पुर्ण पालना गर्नु पर्दछ।

४१ **पुरातात्विक महत्वका मन्दिर निर्माण :**

प्राचिन स्मारक र पुरातत्व सम्वन्धी ऐतिहासिक वा कलात्मक वस्तुहरुको संरक्षणको निमित्त बनेको प्राचिन स्मारक संरक्षण ऐन २०१३ र नियमावली २०४६ बमोजिम प्रत्येक स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्र भएका पुरातात्विक महत्वका मठमन्दिर, सत्तल, ढुङ्गेधारा, इनार आदिकको पुनर्निर्माण, जीर्णोद्धार, स्तरोन्नती मर्मत गर्दा पुरातत्व विभागको स्वीकृत लिनुपर्ने तथा यस्तो मर्मत, जिर्णोद्धार गर्दा मौलिक स्वरुपमा परम्परागत निर्माण सामग्रीको प्रयोग गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्ष का मन्दिरको पुनर्निर्माण गर्न रु १४५०००० विनियोजन गरि रु ४४०००० खर्च गरेको छ । यस्ता पौरणिक महत्वका मन्दिर स्तरोन्नती, छट घाट ढलान, मन्दिर कोठा निर्माण, मन्दिर जिर्णोद्धार कार्यको लागि परीक्षण गरेका भौचरमा संलग्न लागत अनुमान, प्राविधिक नापी तथा उपभोक्ता समितिले पेश गरेका विल विजकहरुमा सिमेन्ट प्रयोग हुने आरसिसि, पिसिसि, प्लाष्टर लगायतका कंक्रिटजन्य संरचना निर्माणको लागि भुक्तानी गरेको देखियो । कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम धार्मीक तथा पौराणिक महत्वका सम्पदाहरुको संरक्षण तथा मर्मत गर्दा पौराणिक महत्व झल्कने तथा मौलिक स्वरुपमा परम्परागत निर्माण सामग्री प्रयोग भएको छ भन्ने प्रमाण श्रेस्तासँग संलग्न राखेको छैन । यसबाट धार्मीक तथा

सांस्कृतिक महत्वका सम्पदाहरुको मौलिकता संरक्षीत हुन नसिकी मौलिकता परिवर्तन हुने देखिन्छ । यस कार्यमा सुधार गरी कानूनमा भएको व्यवस्था बमोजिम कार्य गराउन पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

४२ **पुँजीगत बजेटमा चालु प्रकृतिका खर्च**

पूँजी सृजना नहुने खालका वितरणमूखी खर्चलाई निरुत्साहित गर्दै स्थानीय तहले अधिकतम प्रतिफल दिने र पूँजीको निर्माण हुने एवम् उपयोगिता सिर्जना हुने गरी योजना छनौट तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने कार्यक्रम छनौट गरी पूँजीगत शीर्षकमा समावेश गरी सिमित स्रोतको उच्चतम प्रयोग गर्नुपर्दछ।यस स्थानीय तहले देहाय अनुसारका पूँजी निर्माणमा सहयोग नरहने, उत्पादनमा वृद्धि नगर्ने किसिमका खर्चलाई विभिन्न संघ संस्था, समूह, क्लव लगायतलाई कार्यक्रम र प्रस्तावको आधारमा पूँजीगत शीर्षकबाट रु. १४१७९० भुक्तानी दिएको पाईयो ।

क्र सं	भुक्तानी पाउने संस्थाको नाम	प्रयोजन	रकम
१	शिक्षा शाखा	शिक्षक प्रतिभा पहिचान	४९५००
२	स्वास्थ्य शाखा	आखा शिविर	६७२९०
३	युवा क्लवहरुलाई सहयोग	श्रीकृष्ण जर्मस्ट्रमी	२५०००
			१४१७९०

यस्तो खर्चमा मितव्ययीता कायम गरिनुपर्दछ ।

४३ **सम्पत्तिको प्राप्ति उपयोग र संरक्षण**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली अनुसार घर जग्गा तथा सम्पत्तिको लगत राख्नुपर्ने, सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ८.२ अनुसार मितव्ययी तरिकाले खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा यस कार्यालय र मातहतका निकायमा सार्वजनिक सम्पत्तिको प्राप्ति उपयोग तथा संरक्षणको अवस्था विश्लेषण गर्न देखिएको व्यहोरा निम्न छ ।

सम्पत्ति	प्राप्त मिति	संख्या	खरिद/प्राप्ति मूल्य	कैफियत
घर जग्गा क्षेत्रफल र संख्या सहित	विभिन्न मितिमा	७४	पुराना सार्वजनिक तथा निशुल्क	क्षेत्रफल ८०-१३-०२-०३ रहेको छ।
सवारी साधन (रु.१ लाखभन्दा बढी)	विभिन्न मितिमा	१९	१५५४५२३२	
उपकरण (रु.१ लाखभन्दा बढी)	विभिन्न मितिमा	१७	२५३६८४९	
बेचल्तीमा रहेको प्रमुख उपकरण तथा सवारी साधन	२०७६।०८।१७	१	मुल्य नखुलेको	
अतिक्रमणमा परेको जग्गा				विवरण प्राप्त हुन नसकेको
अतिक्रमण हटाउन गरेको प्रयास				नएऐको

नेपाल सरकार र मातहतका निकायमा सार्वजनिक सम्पत्तिको प्राप्ति उपयोग तथा संरक्षणको अवस्था घर जग्गा क्षेत्रफल र संख्या ७४ को क्षेत्रफल ८०-१३-०२-०३ रहेको छ। प्राप्ति मिती मुल्य र संख्याको विवरण पेश नभएको अतिक्रमणमा परेको जग्गा यकिन नभएको अतिक्रमण हटाउन गरेको प्रयास नभएको तथा भोग चलनमा ल्याएको विवरण प्राप्त भएको छैन । ऐन नियम कार्यविधिको व्यवस्था अनुसार सम्पत्तिको प्राप्ति उपयोग र संरक्षण गर्नु पर्दछ।

४४ **धरौटी लेखा व्यवस्थापनः**

४४.१ **धरौटी अवस्थाः** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६४ मा धरौटी कारोवारको लेखा राख्ने सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। पालिका उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार गतवर्षको धरौटी बाँकी रु. ९३४५९११.०, यसवर्षको आम्दानी रु. ३५५७७४६.० गरी जम्मा रु. १२९०३६५७.० आम्दानी गरेकोमा धरौटी फिर्ता रु. ४७२११८६.० गरी रु. ८१८२४७१.० मौज्दात रहेको छ। पालिकाले भौचर नं. १-२०८१।५।८ बाट आंशिक रु.५४७१८५.० अ.ल्या. गरी भौचर नं. २-२०८१।५।८ बाट

धरौटी निकासा गरेको र बाँकी धरौटालाई भौचर नं.३-२०८१।४।१ बाट अ.ल्या. गरेको पाइयो। पालिकाले धरौटी कारोवारलाई थप व्यवस्थित गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४४.२ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२४** को निर्णयले रू **३०५,६१२** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-४** को निर्णयले रू **१४०,९०९** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-१०** को निर्णयले रू **८०,७३८** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

४५ **गत विगत आ.व को पेश्की फर्छ्यौट नगरेकोः**

यस पालिका, कार्यपालिकाको कार्यालयमा गत विगत आ.व मा विभिन्न फर्म तथा कर्मचारीहरुलाई पेश्की दिईएकोमा हालसम्म पनि पेश्की फर्छ्यौट नभएको देखिन्छ ।आर्थिक कार्यबिधि तथा वितीय उत्तरदायित्व ऐन,२०७६ र आर्थिक कार्यबिधि तथा वितीय उत्तरदायित्व नियमावली ,२०७७ को परिच्छेद ५ को नियम ४७ को उपनियम ४ र ५ मा पेश्की फर्छ्यौट सम्बन्धि व्यवस्थामा १५ भित्र पेश्की फर्छ्यौट गर्नुपर्ने र सोको जानाकारी पेश्की लिनेलाई ७ दिनभित्र दिनुपर्ने व्यवस्था छ तर यसरी गत विगत आ.व को पेश्की हालसम्म पनि फर्छ्यौट नगरेको निम्नानुसारको पेश्की रकम नियमानुसार फर्छ्यौट गर्नुपर्ने । पेश्की लिने र दिने दुबैलाई जिम्मेवार बनाउनुपर्ने ।

४६ **राजश्व दाखिला :**

आर्थिक कार्यबिधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७ को नियम २७(१) बमोजिम जिम्मेवार व्यक्तिले आफ्नो जिम्मामा आएको सरकारी नगद सोही दिन दाखिला गरी स्रेस्ता खडा गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । साथै तोकिएको समयमा राजश्व रकम दाखिला नगरेमा सम्वन्धित तालुक कार्यालयले १० दिन सम्म ढिला गरेको भए १० प्रतिशत, १५ दिन सम्म ढिला गरेको भए १५ प्रतिशत जरिवाना गरी सो समेत दाखिला गर्न लगाउने र १५ दिन भन्दा ढिलो गरेको भए २५ प्रतिशत जरिवाना गरी नगद दाखिला गर्न लगाई कसूरको मात्रा अनुसार प्रचलित कानून बमोजिम बिभागीय कारवाही समेत गर्न गराउन सक्ने व्यवस्था छ । पालिकाले ६ वटा वडा बाट प्राप्त गरेको राजश्व रकम नियमावलीमा भएको व्यवस्था अनुसार तोकिएको अवधि भित्र दाखिला नगरी ६० दिनसम्म ढिला दाखिला गरेको देखियो ।पालिकाको केन्द्र रहेको वडा तथा पालिकाको राजश्व शाखाले पनि निर्धारित समयमै राजस्व दाखिला गरेको देखिएन् । कार्यालयले सम्पूर्ण वडा कार्यालयहरुले प्राप्त गरेको आन्तरिक राजश्व रकम र बैकमा दाखिला गरेको विवरण अद्यावधि अभिलेख राखी तोकिएकै समयमा नै राजस्व दाखिला गर्न गराउने तर्फ विशेष ध्यान दिनुपर्दछ ।

४७ **दहत्तर वहत्तरः**

पालिकाले दहत्तर वहत्तरको विक्रिबाट प्राप्त हुने आय रु ४ लाख अनुमान गरेकोमा रु ३ लाख ७६ हजार प्राप्त भएकोमा देखिएका थप व्यहोराहरु निम्नानुसार छनः

४७.१ बोलपत्रबाट नदिजन्य पदार्थ विक्रीः स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६२ क र गण्डकी प्रदेशको आर्थिक ऐनमा व्यवस्था अनुसार देहायका नदीहरुको स्वीकृत घाटहरुमा निर्धारित मापदण्ड बमोजिम नदीजन्य पदार्थ उत्खनन् गरी तोकेको करमा विक्री गर्ने कार्यपालिकाको मिति २०८१।६।६ को निर्णयले न्यूनतम अंक रु ३३०१३४ (मू.अ कर बाहेक) कायम गरी ठेक्का प्रकाशन गर्ने सूचना प्रकाशन गरी किङ्गस कन्सक्ट्रक्नले मू.अ कर सहित ३७६७३७ मा कवोल गरी रकम भुक्तानी गरेको देखिन्छ ।

सि न	ठेक्का नं	विवरण	उत्खनन् परीमाण घ.फि	न्यूनतम रकम(भ्याट सहित)
१	२।०८१।०८२	नामसारी सेती खोला	६३५०	३७३०५२
२		त्रिवेणी बगर	१२७०	
३		विनु मा.वि सत्तिसे	१९०५	
४		डुडे नाका	२३८१४	
		जम्मा	३३३३९	

४७.२ ठेक्का नलागेकोः आ.ई.ई प्रतिवेदन अनुसार नायसायव वगरमा ३७०४४ घन फिट उत्खनन् गर्ने सकिने उल्लेख भएकोमा कार्यपालिकाको मिति २०८१।५।६ निर्णय नं २ बाट टकलाक टर सिचाई कुलो रहेको तथा उत्खनन् गर्दा पानीको मुहानमा असुर पर्न सक्ने भनी उपभोक्ताहरुले निवेदन पेश गरेकाले उक्त घाटको ठेक्का नखोल्ने तथा वाँकी अरु घाटको ठेक्का खोल्ने निर्णय गरेको देखिन्छ ।निवेदन पेश भए पश्चात प्रविधिक विश्लेषण गरी उत्खन्नको सरको वारे समीक्षा भएको देखिएन । अतः पालिकाललाई उक्त घाटबाट प्राप्त हुने राजस्व रु ३७६७३७ गुमेको देखिन्छ।पालिकाले कार्ययोजना बनाई अमानतबाट समेत आफ्नो आय वृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

४७.३ पालिकामा कम्पाउण्ड भित्र रहेको ७३३८२.४ घन फिट नदीजन्य पदार्थ विक्री नभै मौज्दातमा रहेकोले गण्डकी प्रदेश को आर्थिक ऐन बमोजिम प्रति घन मिटर रु ७ ले हुने रु ५१३६७६ र सोको १३ प्रतिशत भ्याटले हुने रु ६६७७७ समेत रु ५८०४५४ राजस्व परिचालन नभएको देखिँदा पालिकाले पालिकाले आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।
नदीजन्य पदार्थको बोलपत्र तेस्रो पटकसम्म गर्दा पनि नपरेपछी गण्डकी प्रदेशको आर्थिक ऐन बमोजिम बोलपत्र आव्हान गर्दा समेत विक्री नभएकाले मौज्दात रहने गरेको पालिकाले जनाएको छ ।

४८ **कवाडी शुल्क :**

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्यौंट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२४** को निर्णयले रू **२१,३२०** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

४९ **शिक्षातर्फः**

पैंयू गाउँपालिका, पर्वतले यसवर्षको लागि शिक्षातर्फ संघीय सशर्त तथा पालिका स्रोतबाट रु.१६ करोड ८० लाख ६३ हजार विनियोजन गरी रु.१५ करोड ५५ लाख ५० हजार खर्च गरेको छ। पालिकाले शिक्षातर्फ गरेको समग्र खर्च सम्बन्धमा देखिएको केही मुख्य व्यहोराहरु यसप्रकार रहेका छन्।

४९.१ **विद्यालयगत निकासा अभिलेखः** कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१।८२ मा उल्लिखित कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रकृया र प्रगति सूचक भिडान हुने गरी विद्यालयगत निकासा अभिलेख राखी निकासा नियन्त्रण गर्नु पर्दछ। पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रमा रहेको २७ विद्यालयहरुको निकासा अभिलेख र प्रगति सूचक अद्यावधिक गरेर राखेको छैन। जसकारण विद्यालयलाई वास्तविक रुपमा निकासा दिनु पर्ने र भुक्तानी दिएको रकम बारे यथार्थ विवरण प्राप्त गर्न कठिन हुने भएकाले विद्यालयगत निकासा रजिष्ट्रर खाता अद्यावधिक गरी राख्नुपर्दछ।

४९.२ प्रति विद्यार्थी लागत: पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्रति विद्यार्थी लागत देहाय बमोजिम रहेको छ।

रु. हजारमा			
बजेट रु	**खर्च रु**	**विद्यार्थी संख्या**	**प्रति विद्यार्थी लागत रु**
१६८०६३	१५५५५०	१७९६	८६.६०

पालिकाको सामुदायिक विद्यालय तर्फको प्रति विद्यार्थी लागत रु.८६६००.० रहेको छ। पालिकाले शैक्षिक गुणस्तर वृद्धी गरी लागत अनुसारको प्रतिफल प्राप्त गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

४९.३ **विद्यार्थी संख्या सत्यापन नगरेकोः** कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१।८२ बमोजिम विद्यालयलाई प्रदान हुने विभिन्न अनुदान निकासा गर्नुपूर्व विद्यार्थी संख्या सत्यापन गरी यकिन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। पालिकाले यसवर्ष विद्यार्थी संख्या सत्यापन गरी यकिन गरेको पाइएन। विद्यालयले EMIS प्रणालीमा अद्यावधिक गरेको तथ्याङ्क र विभिन्न अनुदानको लागि माग गरेको विवरणको आधारमा अनुदान निकासा गरेको पाइयो। विद्यार्थी संख्या सत्यापन नगरी अनुदान निकासा गरिएको हुँदा निकासा भएको अनुदान रकमको सही तथा यथार्थपरक उपयोग भएको सम्बन्धमा यकिन गर्न सकिएन। कार्यविधिमा भएको व्यवस्था बमोजिम नियमित विद्यार्थी संख्या सत्यापन गरी यकिन गर्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

४९.४ **शिक्षक विद्यार्थी अनुपातः** शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम ७७(१) मा सामुदायिक विद्यालयको प्रत्येक कक्षामा रहने विद्याथी सङ्ख्या सामान्यतया उपत्यका तथा तराई, पहाड र हिमाली क्षेत्रमा क्रमशः पचास, पैंतालिस र चालिस हुनुपर्नेछ भन्ने व्यवस्था रहेको छ। पालिकाबाट उपलब्ध विवरण अनुसार २७ विद्यालयहरु सञ्चालनमा रहेकोमा शिक्षक दरबन्दी, बाल विकास र शिक्षण सहयोग अनुदान समेत स्थायी, राहात र करार गरी जम्मा २०७ जना कार्यरत रहेको देखियो भने कक्षा १ देखि कक्षा १२ कुल विद्यार्थी संख्या १७९६ रही समग्रमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात १:८.७ देखिन्छ। पालिकामा सबैभन्दा बढी जनसेवा संस्कृत मा.वि. मा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात १:१७.७ रहेको छ भने सबैभन्दा कम बाल प्रतिभा प्रा.वि. मा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात १:१.७ रहेको छ। पालिकाले सत्यापन समेत नगरी विद्यार्थीको विवरण राखेकाले उपलब्ध विवरण सत्यपरक रहे नरहेको यकिन गर्न सकिएन। पालिकाले शिक्षा नियमावलीमा भएको उल्लेखित व्यवस्थासँग तादम्यता कायम हुने गरी आवश्यक कार्य गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ। यस सम्बन्धी विस्तृत तालिका अनुसूचीमा संलग्न रहेको छ।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा ४९.४ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

४९.५ **स्यानिटरी प्याडको गुणस्तरः** कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१।८२ को क्रियाकलाप नं. २.७.१३.२३ को बुँदा नं. ४ मा स्थानीय तहले विद्यालयमा सेनिटरी प्याड खरिद गर्दा गत विगतको मौज्दातको अवस्था यकिन गरी आवश्यक मात्र नियमानुसार खरिद गरी वितरण गर्ने व्यवस्था रहेको छ। पालिकाले रिजाल स्यानिटरी प्याड उद्योगसँग ८१०० प्याकेट स्यानिटरी प्याड खरिद गरी भौचर नं. ७८८-२०८२।३।२५ बाट रु.६०८६७४.० मा खर्च लेखेको पाइयो। पालिकाले आपूर्ति भएको प्याडको गुणस्तर तोकिए बमोजिम रहे नरहेको सम्बन्धमा आवश्यक परीक्षण गरेको पाइएन। तोकिए बमोजिमको गुणस्तरयुक्त सामाग्री आपूर्ति भए नभएको परीक्षण गरी पूर्ण आश्वस्त भए पश्चात् मात्र भुक्तानी गर्नेतर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

४९.६ **दिवा खाजाः** कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१।८२ को क्रियाकलाप नं. २.७.११.१ अनुसार EMIS र सत्यापनमा भएको प्रारम्भिक बालविकास देखि कक्षा ५ सम्मको विद्यार्थी संख्यालाई आधार मानेर प्रति विद्यार्थी दैनिक रु.१५.० का दरले वर्षमा १८० दिन बराबरको रकम सम्बन्धित विद्यालयलाई निकासा दिनुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले दिवा खाजा कार्यक्रमको लागि यस वर्ष विभिन्न भौचरबाट बाल विकास केन्द्र समेत ३३ विद्यालयका विद्यार्थीहरुका लागि विद्यालयको माग र हाजिरी पुस्तिकाको आधारमा रु.२२५९६८०.० निकासा गरेको देखिन्छ। लेखापरीक्षणको क्रममा नमुना छनौट गरी परीक्षण गर्दा पालिकाले आवश्यक अनुगमन गरी वास्तविक विद्यार्थी संख्या यकिन गर्नुपर्नेमा नगरेकोले खर्च भएको रकम यथार्थपरक रहे नरहेको यकिन गर्न सकिएन। पालिकाले विद्यालयहरुलाई दिवा खाजा निकासा दिदा वास्तविक विद्यार्थी संख्या यकिन गरेर मात्र निकासा दिने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

४९.७ (✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२८** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२८** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२८** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२८** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२८** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२८** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२५** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२५** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२५** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२४** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२४** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२८** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२५** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२५** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२५** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२८** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **१५,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२४** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२४** को निर्णयले रू **१०,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा ४९.७ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

४९.८ (✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-२** को निर्णयले रू **१६,४४३** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२४** को निर्णयले रू **१६,४४३** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-२** को निर्णयले रू **१६,४४३** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फस्योँट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२४** को निर्णयले रू **७६,०००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

५० **स्वास्थ्यतर्फः**

पैंयू गाउँपालिका, पर्वतले यसवर्ष स्वास्थ्य क्षेबतर्फ रु.४ करोड ४० लाख २९ हजार बजेट विनियोजन गरी रु.३ करोड ८६ लाख ८२ हजार खर्च गरेको छ। यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोराहरु निम्नानुसारको रहेका छन्।

५०.१ **औषधि खरिदः** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८४ (१क) मा पचास लाख रुपैंयासम्मको एक्स-रे, इसिजि, औषधिजन्य मालसामान, रोगको निदान तथा उपचारको लागि प्रयोग हुने स्वास्थ्य सम्बन्धी उपकरणहरु खरिद गर्दा सिलबन्दी दरभाउपत्र आह्वान गरी खरिद गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ। पालिकाले यस यसवर्ष सिलबन्दी दरभाउपत्र विधि लगायत विधिद्वारा देहाय बमोजिम औषधि गरेको पाइयो। पालिकाले आवश्यक पर्ने औषधि तथा औषधिजन्य सामाग्रीहरुको प्याकेजिङ्ग गरी प्रतिष्पर्धात्मक तवरबाट खरिद गर्नुपर्दछ। खरिद गरिएको औषधिको सुरक्षित भण्डारण र उपयोग तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

खरिदविवरण	खरिदविधि	आपूर्तिकर्ताको नाम	लागतअनुमान रकम	सम्झौतारकम	भुक्तानीरकम
औषधी एवम सर्जिकल	सिलबन्दी दरभाउपत्र	हिमसागर मेडिकल हल	२०५७६८९.३१	१०६०७८८.४२	९४९६०३.०
	कोटेसन	युग भेन्चर प्रा.लि.	९७४५५२.०	९७१२६६.०	९७१२६६.०
	पत्रिका	जुग्नु मेडिको सप्लायर्स	९८०२३३.०	९४९६०३.०	९४९६०३.०
जम्मा			४०१२४७४.३१	२९८१६५७.४२	२८७०४७२.०

५०.२ **औषधि तथा औषधिजन्य उपकरणको मौज्दात व्यवस्थापनः** औषधिजन्य मालसामान खरिद तथा आपुर्ति व्यवस्थापन सहजीकरण पुस्तिका, २०७४ को परिच्छेद २ मा आपुर्ति व्यवस्थापन सम्वन्धी व्यवस्था गुणस्तर, वितरण, भण्डारण, अभिलेख तथा प्रतिवेदन र विद्युतीय आपुर्ति व्यवस्थापन सुचना प्रणाली प्रयोग, स्वास्थ्य सामाग्रीको विवेशपुर्ण उपयोग लगायत विषय समावेश रहेको छ। पालिकाले औषधिको मौज्दात व्यवस्थापनको लागि सञ्चालन भएको ELMIS प्रणाली हाल सञ्चालनमा नरहेको कारण उक्त प्रणालीमा पहुँच गुमाएको जनाई गतवर्षको बाँकी मौज्दातको विवरण उपलब्ध गराउन नसकेको हुँदा गतवर्षको मौज्दात औषधिको अवस्थाको बारेमा यकिन गर्न सकिएन।

५०.३ **ब्याच नं, उत्पादन मिति, म्याद समाप्त मिति र निशुल्क वितरणको छाप बिना औषधी खरिदः** प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा पुनर्जागरण महाशाखाको कार्यक्रम निर्देशिका बमोजिम कार्यालयले खरिद गरेका औषधिमा ब्याच नं. तथा कम्तीमा १८ महिना म्याद भएका हुनुपर्ने उल्लेख छ। नमुना छनौटका आधारमा गरिएको परीक्षणमा केही खरिदमा ब्याच नं, उत्पादन मिति र अवधि उल्लेख नभएको, निशुल्क वितरण गर्ने भन्ने छाप नलगाईएको देखिन्छ। तोकिएको प्रकृया पुर्याई औषधि खरिद गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

५०.४ **पालिकामा देखिएका प्रमुख स्वास्थ्य समस्याहरुः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११(२)(झ)(१) मा आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई तथा पोषण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा नियमन गर्नु स्थानीय तहको काम, कर्तव्य र अधिकार रहने व्यवस्था रहेको छ। पालिकाले तयार पारेको तथ्याङ्क अनुसार यसवर्ष देखा परेका प्रमुख १० स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्याहरु देहाय अनुसार रहेका छन्। पालिकाले औषधि तथा स्वास्थ्य उपकरणहरु खरिद गर्दा सोही समस्याहरुलाई समाधान गर्ने गरी प्राथमिकताको आधारमा खरिद गर्नुपर्दछ।

SN	ICD Code	Name of Diseases	Female	Male	Total	Ranking
१	MG26	Fever	४५८	५००	९५८	1St
२	ME84	Ligament Sprain	४४४	३३१	७७५	2nd
३	BA00	Hypertension	३७६	३६०	७३६	3rd
४	MD12	Cough	३४५	२८८	६३३	4th
५	MG22	Fatigue &Weakness	३२३	१५२	४७५	5th
६	EA60	Fungal Infection	२५७	१०७	३६४	6th
७	MD81	Abdominal Pain	१९६	१४७	३४३	7nth
८	5A14	Diabetes	९३	९०	१८३	8th
९	FA2Z	Athritis	८९	७२	१६१	9nth
१०	MB48.0	Diziness &Vertigo	९६	४६	१४२	10th

५१ **कृषि तथा पशुपंक्षि विकास कार्यक्रमतर्फः**

पैंयू गाउँपालिका, पर्वतले यसवर्ष कृषि तथा पशुसेवा कार्यक्रम तर्फ रु.१ करोड २८ लाख ३५ हजार विनियोजन गरेकोमा रु. ८६ लाख ४२ हजार खर्च गरेको छ। यस सम्बन्धमा देखिएको बेहोराहरु देहाय अनुसार रहेका छन्।

५१.१ **पकेट विकास कार्यक्रमः** प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यान्वयन म्यानुअल, २०७७ को ४.१ मा साना व्यावसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेट) विकास कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। पालिकाले यसवर्ष नयाँ सुन्तलाजात पकेट विकास कार्यक्रमको लागि रु.१२००००००.० विनियोजन गरी रु.१०८८९२३.० खर्च गरेको छ। यस कार्यक्रमबाट १० सहकारी, समूह तथा कृषि फर्म लाभान्वित भएका छन्। पालिकाले विगतका वर्षहरुमा विभिन्न कार्यक्रमहरु मार्फत लाभ प्राप्त गरेका लाभग्राहीहरुको अभिलेख नराखेको साथै लाभग्राही छनौट गर्दा स्पष्ट मापदण्डका आधारमा नगरेको कारण अघिल्ला आर्थिक वर्षहरुमा अनुदान पाएका लाभग्राही दोहोरिन गए नगएको यकिन गर्न सकिएन। पालिकाले लाभग्राही छनौट कार्ययोजना, लाभग्राही छनौटको आधार, गत वर्षहरुमा अनुदान पाउनेहरुको अभिलेख व्यवस्थित गर्नुपर्ने देखिन्छ। कार्यक्रम कार्यान्वयन म्यानुअल प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै नयाँ सुन्तलाजात पकेट कार्यक्रम सफल बनाउन पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

५१.२ **छाडा चौपाया व्यवस्थापनः** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २४(२) मा सरकारी रकम खर्च गर्दा साधन स्रोतको उच्चतम प्रतिफल प्राप्त हुने र प्राप्त प्रतिफलको उचित गुणस्तर समेत कायम हुने गरी मितव्ययी तरिकाले गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। पालिकाले यसवर्ष आफ्नो क्षेत्रभित्रका छाडा पशु चौपाया व्यवस्थापनको लागि छाडा चौपाया व्यवस्थापन समितिलाई भौचर नं. ५-२०८१।९।९ बाट रु.२०००००.० एकमुष्ठ खर्च उपलब्ध गराएको पाइयो। पालिकाले छाडा चौपाया व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्ययोजना तयार पारी कार्यान्वयनमा ल्याएको भएता पनि प्रति छाडा चौपाया व्यवस्थापन बापत उपलब्ध गराइने अनुदान रकम बारे स्पष्ट व्यवस्था गरेको पाइएन। पालिकाले यसवर्ष व्यवस्थापन गरेको छाडा पशुचौपायाको अभिलेख समेत व्यवस्थित गरेको पाइएन। जसबाट उपलब्ध गराइएको अनुदान रकम वास्तविक आवश्यकतामा आधारित रहे नरहेको यकिन गर्न सकिएन। पालिकाले प्रति छाडाचौपाया व्यवस्थापन बापत उपलब्ध गराइने रकम बारेमा स्पष्ट व्यवस्था गरी सोही अनुसार अनुदान उपलब्ध गराउने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

५२ **सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणतर्फः**

सामाजिक सुरक्षा सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ ले लाभग्राहीको नाम दर्ता र नवीकरण, लगत कट्टा तोकिएको मिति भित्रै परिचयपत्र अनिवार्य रूपमा नवीकरण गरी सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्नुपर्ने, प्रत्येक वर्ष लगत अद्यावधिक गरी लाभग्राहीको संख्या यकिन गर्नुपर्ने, भत्ता वितरण गर्दा बैंक मार्फत गर्नुपर्ने, सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्न नियमित रुपमा अनुगमन गर्नुपर्ने, केन्द्रिकृत सुचना प्रणालीमा प्रविष्टी गरी अद्यावधिक गर्ने जिम्मेवारी सामाजिक सुरक्षाको अख्तियारी पाउने सम्बन्धित स्थानीय निकायको हुने व्यवस्था गरेको छ। पालिकाले देहायमा उल्लेख भए अनुसारका लाभग्राहीहरुलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणमा यो वर्ष कुल रु.८५२९२७३७.० खर्च लेखेको छ। यस सम्बन्धमा देखिएको व्यहोराहरु निम्नानुसार रहेको छ।

विवरण	प्रथम त्रैमासिक		दोस्रो त्रैमासिक		तेस्रो त्रैमासिक		चौथो त्रैमासिक	
	वितरण गरेको संङ्ख्या	वितरण गरेको रकम	वितरण गरेको संङ्ख्या	वितरण गरेको रकम	वितरण गरेको संङ्ख्या	वितरण गरेको रकम	वितरण गरेको संङ्ख्या	वितरण गरेको रकम
अन्य जेष्ठ नागरिक भत्ता	१३२३	१५७६१२२०	१३२५	१५८५५७३४	१३१९	१५७२६८९८	१३२५	१५८०००७८
जेष्ठ नागरिक भत्ता (दलित)	१३५	१०६६६६०	१३९	१०९८५८०	१४३	११२१२७९	१४०	११०१२४०
जेष्ठ नागरिक एकल महिला	१८४	१४६८३२०	१८४	१४६८३२०	१८२	१४५२३६०	१७२	१३७२५६०
विधवा	२४६	१९४४४६०	२४७	१९६८४००	२५१	१९७५८४८	२५४	२००५६४०
पूर्ण अपाङ्गता भत्ता	२८	३३५१६०	२८	३३५१६०	२८	३२६३२३	२६	३११२२०
अति अशक्त अपाङ्गता भत्ता	४९	३१२८१६	५०	३१६०७९	४९	३१२८१६	४९	३१२८१६
दलित बालबालिका	२४४	३७८५९७	२५२	३९०२४८	२५२	३८६२५७	२४६	३८७६४८
जम्मा	**२२०९**	**२१२६७२३३**	**२२२५**	**२१४३२५२१**	**२२२४**	**२१३०१७८१**	**२२१२**	**२१२९१२०२**

५२.१ **निस्क्रिय खाता तथा लगत कट्टाः** सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को दफा २३(५) अनुसार सामाजिक सुरक्षा खाता सञ्चालन गर्ने बैंकले खाताहरु मध्ये निस्क्रिय खाताको विवरण प्रत्येक श्रावण महिना भित्र दिनुपर्ने र कार्यविधिको दफा २६(३) अनुसार लाभग्राहीका सम्बन्धमा स्थानीय तहले आवश्यक छानविन गरी कुनै लाभग्राहीको मृत्यु भएको वा कुनै कारणले भत्ता प्राप्त गर्न योग्य नभएको पाइएमा सम्बन्धित बैंकबाट लगत कट्टा हुने मितिसम्मको रकम सम्बन्धित हकवालालाई भुक्तानी गरी सो मिति भन्दा पछिको रकम फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। बैंकले निस्क्रिय खाता, डमी खाता तथा लगत कट्टा गरेको विवरण उपलब्ध नगराएकोले वितरित रकम यकिन हुन सकेन। पालिकाले बैंकबाट सो विवरण लिई लगत कट्टा तथा अन्य प्रकृया पूरा गरी भत्ता वितरण कार्यलाई यथार्थपरक बनाउनुपर्दछ।

५२.२ **निरीक्षण तथा अनुगमनः** सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को परिच्छेद ६ अनुसार प्रत्येक कार्यालयले सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यक्रमको नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सुपरिवेक्षण गर्न एक स्थानीय स्तरको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति गठन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले निर्देशिका बमोजिम अनुगमन मूल्याङ्कन तथा सुपरिवेक्षण समिति गठन गरेको पाइएन। कार्यविधिमा उल्लिखित व्यहोराको पूर्णरुपमा पालना गर्नुपर्दछ।

५२.३ **सार्वजनिक सुनुवाईः** स्थानीय तहले भुक्तानी गरेको रकम र बुझिलिनेहरुको नामावली स्थानीय तहका कार्यालयका अतिरिक्त सम्बन्धित वडा कार्यालयमा समेत सार्वजनिक गर्नुपर्ने र वडा समितिले प्रत्येक त्रैमासिकमा कम्तीमा एकपटक सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सम्बन्धमा सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। सार्वजनिक सुनुवाईमा प्राप्त गुनासा तथा सुझावहरु मध्ये आफुले सक्ने कुराहरु सम्बोधन गरी नसकिने खालका सुझाव तथा गुनासाहरु सम्बोधनका लागि स्थानीय तह कार्यालयमा पठाउनु पर्नेमा सो गरेको पाइएन। सार्वजनिक सुनुवाई नगरी लाभग्राही सुची अनुसार भत्ता वितरण गर्ने परिपाटी बन्द गर्नेतर्फ पालिकाको ध्यान केन्द्रित हुनुपर्दछ।

५३ **कार्यक्रम खर्च परीक्षण:**

५३.१ **तालिम संचालन :** तालिम संचालन गर्दा पालिकाले अर्थ मन्त्रालय वा गण्डकी प्रदेश खर्चको मापदण्ड,२०७९ मा उल्लिखित नर्म्सलाई आधार मानेर प्रस्तावना तयार गरी तालिम संचालन गर्नुपर्नेमा तालिम सञ्चालन गर्दा खर्चको प्रस्तावना तयार गरेको पाईएन।पालिकाले तालिम कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दा फरक फरक यातायात खर्च, खाजा खर्चको फरक दर विवरण, स्रोत व्यक्तिको पारिश्रमिक, प्रतिवेदन लेखन वापतको पारिश्रमिक समेत फरक फरक उल्लेख गरेको पाईएको छ । तसर्थ अर्थ मन्त्रालय वा गण्डकी प्रदेश खर्चको मापदण्डमा उल्लेख भएको दररेट लाई आधार लिई पालिकाले कार्यक्रमको प्रस्तावनाको आधारमा स्रोत ब्यक्तिको पारिश्रमिक,यातायात खर्च र प्रतिवेदन लेखन रकम दिने ब्यवस्थाको पालना गर्नुपर्दछ ।

५३.२ **शिक्षक सेवा र लोक सेवा कक्षा सञ्चालन :** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहहरुले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधिनमा रही नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाउनुपर्ने व्यवस्था छ। यस पालिकाले भौचर नं १०६४ र मिति ०८२।३।२ बाट शिक्षक सेवा र लोक सेवा तयारी कक्षा सञ्चालन वापत रु. २९८०२२ खर्च लेखेको छ ।कक्षा सञ्चालन गरेको आधारमा भुक्तानी भएकोमा पालिकाले कार्यविधि तयार गरेको देखिएन । अत: कार्यक्रम संचालन गर्दा कार्यविधि स्वीकृती गरी र खर्चको मापदण्ड पालना गरी मितव्ययी तरीकाले कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्दछ ।

५३.३ (✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२४** को निर्णयले रू **१४,४००** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

५३.४ **न्यूनतम विद्युत महशुलः** गण्डकी प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व ऐन, २०७८ को दफा २३ (२) मा खर्च गर्ने कार्यविधि र मापदण्ड अन्तर्गत सरकारी रकम खर्च गर्दा साधन स्रोतको उच्चतम प्रयोग हुने र प्राप्त प्रतिफलको उचित गुणस्तर समेत कायम हुने गरी मितव्ययी ढंगले गर्नुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाको भौ.न.१४३० मिति ०८२।३।२२ बाट वडा कार्यक्रम अन्तर्गत वडा नं ५ को प्रत्येक घरधुरिको न्युनतम विद्युत शुल्क भुक्तानी गर्ने कार्यक्रम राखि यस आर्थिक वर्षमा कार्यविधी बेगर जम्मा रु.१२१३१० भुक्तानी गरेको पाईयो । जुन रकम पालिकाको आन्तरिक आम्दानीको २.१२ प्रतिशत हुन आउँछ । पालिकाले विकास निर्माण लगायत पुँजीगत खर्च तथा दिर्घकालमा रोजगारीका अवसर सृजना हुने क्षेत्रमा राजस्व रकमको उपयोग गर्नुपर्नेमा आफ्नो आन्तरिक आम्दानी न्युन रहेको र पालिकाको चालु खर्च धान्न समेत संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त अनुदानमा निर्भर रहनुपरेको अवस्थामा कुनै कार्यविधि नैं तयार नगरी वडाले यस्तो खर्च गरेको छ । पालिकाले यस्तो खर्चमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

५३.५ **खेलकुद कार्यक्रम :** पालिकाले यस वर्ष युवा तथा खेलकुद, राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड प्रतियोगिता समेतका शीर्षकमा रु.१९८४०८५ खर्च गरेको छ ।वडाबाट र युवा क्लव बाट विभिन्न प्रतियोगितामा आवश्यक सामाग्रीहरु खरिद गरी वितरण गरेको छ । पालिकाले प्रत्येक वर्ष विभिन्न क्लव र वडागत बजेट विनियोजन गरी क्लव र वडा कार्यालयले खर्च गरिरहेकोमा सो को उपलब्धी मापन गरेको देखियन। वडाले प्रत्येक वर्ष कुन अनुपातमा के कति सामाग्री खरिद गरेको छ सो को अभिलेखीकरण नहुँदा खर्चमा मितव्ययीता तथा प्रभावकारी तवरले खर्च भएको देखिदैन ।अत: यस्तो खर्च गर्दा लगत राखी खर्च गर्नुपर्दछ र पालिकाले नै आर्थिक वर्षको लागि आवश्यक सामाग्री यकिन गरी एकमुष्ठ खरिद गरी वडामा सामाग्री वितरण गर्नु प्रभावकारी देखिन्छ ।

५४ **जिन्सी निरीक्षण :**

स्थानीय सरकार सञ्चाल ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सरकारी सामुदायिक तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको रेखदेख, मर्मत सम्भार र संरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गरेको/अभिलेख राखेको पाइएन । पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सम्पत्तिको रेखदेख मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गर्नुपर्दछ । प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७९ को नियम ८६ मा कार्यालय प्रमुखले लगत खडा गरी अभिलेख राखिएको सम्पत्ति तथा जिन्सी मालसामानको मौजुदा अवस्थाको सम्बन्धमा बर्षमा कम्तीमा एक पटक आफैं वा त्यस्तो मालसामान जिम्मा लिने

कर्मचारी बाहेक अन्य कर्मचारीको नेतृत्वमा समिति गठन गरी निरीक्षण गराई जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन लिनु पर्ने उल्लेख छ । यस सम्वन्धी देखिएको व्यहोराहरु निम्नानुसार छन :

• पालिकाले नियममा भएको व्यवस्था बमोजिम जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लिखित जिन्सी सामाग्री २ माइक्रोस्कोप मर्मत गर्नुपर्ने र १ मोटरसाइकल, १ टेलिभिजन १३ डेस्कटप कम्प्युटर समेत ४३ थान सामाग्रीहरु लिलाम गर्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा मालसामानको तोकिएको समयमा लिलाम एवम मर्मत कार्य गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

• मोबाईल ल्यापटप मोटरसाईकल स्कुटर लगायतका सामानहरु सम्बन्धित कर्मचारी वा पदाधिकारीको नाममा छुट्टाछुटै ब्यक्तिगत लगत तयार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

• पालिकाको स्वामित्वमा रहेका घर जग्गा र भवनको अभिलेख राख्नुपर्ने देखिन्छ।

• PAMS प्रयोग गर्दा जिन्सि खातामा सामाग्रीहरुको मुल्य, स्पेशिफिकेसन, मोडेल तथा पहिचान खुल्ने विवरण खुलाउनु पर्दछ ।

• पालिकाको स्वामित्वमा रहेको जिन्सी सामानहरुको विवरण PAMS प्रणालीबाट PAMS V2 प्रणालीमा पूर्ण रुपमा स्थानान्तरण गर्नुपर्ने देखिन्छ।

• जिन्सी सामाग्रीहरु PAMS V2 प्रणालीमा दाखिला गरी प्राप्त प्रतिवेदनको अभिलेख तथा कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ ।

५५ **चालु खर्च परीक्षण:**

५५.१ **पदाधिकारी सुविधा :** नेपालको संविधानको धारा २२७ मा गाउँसभा तथा नगरसभाका सदस्यले पाउने सुविधाका सम्बन्धमा प्रदेश कानून बमोजिम हुने व्यवस्था अनुसार पालिकाले यस आर्थिक बर्षमा पदाधिकारी सुविधा शीर्षकमा रु.८७८८२२२ खर्च गरेको देखिन्छ । जुन आन्तरिक आय रु.५७१५४३१ को १५३.७६ प्रतिशत देखियो । अतः पालिकाले आन्तरिक आय बृद्धि गरी आन्तरिक आयको पर्याप्तता पश्चात मात्र पदाधिकारी सुविधामा मितव्ययिता कायम गरी खर्च गर्नुपर्दछ ।

५५.२ **प्राइभेट गाडीलाई मर्मत खर्च भुक्तानी :** सवारी साधनको मर्मत गर्दा म.ले.प फाराम नं ४१४ वमोजिमको मर्मत आदेश कार्यालय प्रमुखबाट स्वीकृत गराई मर्मत सम्वन्धी कार्य गर्ने र मर्मत गरिएका सामानको म.ले.प. फाराम ४१५ मा अभिलेख राखी खर्च लेख्नु पर्दछ ।पालिकाको नाममा नरहेको सवारी साधन मर्मत बापत रु.३५०१३ भुक्तानी भएको छ ।त्यस्तै उक्त सावारी साधन के काममा प्रयोग गरेको हो सो खुल्ने कागजात प्रमाण संलग्न छैन ।पालिकाको नाममा नभएको सवारी साधन को मर्मत खर्च दिने कार्यलाई नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

५५.३ जरिवाना दस्तुर भुक्तानी : आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २४ र नियमावली २०७७ को नियम ३९(११) बमोजिम सरकारी कारोबार गर्दा उचित गुणस्तर, मितव्ययी तथा हानि-नोक्सानी नहुने प्रबन्ध मिलाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले यस वर्ष सवारी साधन दर्ता तथा नविरकरण दस्तुर भुक्तानी गर्दा देहाय बमोजिम जरिवाना सहित भुक्तानी गरेको देखिन्छ । पालिकाले समयमा दायित्व भुक्तानी नगरेको कारण जरिवाना बापतको रकमले थप व्ययभार सिर्जना हुन गएकोले समयमा भुक्तानी गरी जरिवाना नतिर्ने र नियमानुसारको छुट सुविधा लिने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।उदाहरण -

भौचर नं/ मिति	विवरण	सवारी नम्वर	रसिद नं	जरिवाना
७५९।०८१-१२-२८	सवारी नविकरण	बा.प्र.०१-००१ ग ४२८२	३१४	१८६००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ग.१ ब. २०९८	९८५	३९००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	लु.१ ब. १३७७	९८६	८७००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ग.१ ब. २०९९	९८७	३९००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ग.१ ब. १७०९	९८८	८७००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	लु.१ ब. ११६८	९८९	३९००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ग.१ ब. २३४१	९९०	३६००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ध.१ ब. ६२	९७७	८७००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ध.१ ब. ८५	९७८	८७००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ग.१ ब.१०१४	९८०	८७००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ग.१ ब.८८७	९८१	८७००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ग.१ ब.२३४२	९८३	२४००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ग.१ ब.१७०८	९८४	८७००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ग.१ ब.२३४३	४७४	२३००
१४६५।०८२-३-२३	सवारी नविकरण	ध.१ ब. ८०	९८२	८७००
			जम्मा	१०८२००

५६ **ठुलिवेशि भर्मा कुपिण्डे सडक स्तरोन्नती (०१/०८१।०८२)**

(✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्यौट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८३-१-२** को निर्णयले रू **८५,९७८** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	०

५७ **अधुरो योजना (ठेक्का नं ५।०८१।०८२)**
गाऊपालिका तथा निर्माण व्यवसायी किङ्गस कन्स्ट्रक्सन बीच मिति २०८२।२।३० गते भित्र ठूलाडाँडा, धरमपानी पैयूकोट अधुरो पदमार्ग निर्माण गर्ने रु ६२४६७९४ (मू अ कर तथा पिएससहित) मा मिति २०८१।११।१९ मा निर्माण सम्झौता भएको देखिन्छ ।यस सम्बन्धि देखिएका व्यहोरा निम्न छनः

५७.१ पालिकाले निर्माण व्यवसायीलाई कार्यपालिकाको निर्णको आधारमा सार्वजनिक खरिद ऐन,२०६३ तथा नियमावली अनुसार कालोसूचीमा राख्न सम्बन्धित निकायमा पत्राचार गरी नियमावली बमोजिम ठेक्का प्रकृया व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

५७.२ निर्माण सम्झौता भए पश्चात निर्माण कार्य शुरु नगरेको कारण पालिकाले मिति २०८१।१२।१२ गने निर्माण व्यवसायीलाई कार्य शुरुवात गर्न पत्राचार गरी अनुरोध गरेकोमा कार्य शुरुवात नभएकाले पालिकाले पुनः पत्राचार गरी ३ दिन भित्र कार्य सम्पन्न गर्ने आधार पेश गर्न पत्राचार गरेकोमा मिति २०८२।१।१० गने वर्क स्यडूयूल सहित प्रतिकृया पेश गरेको देखिन्छ ।कार्यपालिका बैठक नं १४ मिति

२०८२।२।२५ को निर्णयले वालिङ्ग हुवास सडक खण्ड अवरोध भएकोकारण देखाई मिति २०८२।३।१५ गते सम्म म्याद थप गरेको देखिन्छ ।पालिकाले मिति भौचर नं ४१।२०८२।३।२५ बाट रु १२९९६१३ पहिलो रनिङ्ग विल वापत रकम भुक्तानी गरेको देखिन्छ ।

५७.३ कार्यपालिकाको मिति २०८२।३।२४ को बैठकले निर्माण व्यवसायीको तोकिएको समयमा निर्माण कार्य २०.७९ प्रतिशत मात्रै भएको, योजना अधुरो रहेको भनी ठेक्का रद्ध गरी कालोसूचिमा राख्ने निर्णय गरेकोमा कार्यालयले सोको कार्यान्वियन गरेको देखिएन ।यसरी हेर्दा तोकिएको अवधिसम्म पनि निर्माण कार्य सम्पन्न गरेको नदेखिँदा प्रभू बैंकबाट जारी भएको रु ८७०००० को कार्यसम्पादन जमानत जफत गरी राजस्व खातामा राख्नुपर्नेमा नराखेकाले धरौटी रकम जफत गरी राजस्व खातामा जम्मा गर्नुपर्ने रु

असुल गर्नुपर्ने	८,७०,०००

५८ **ठेक्का अभिलेखः-**

सार्वजनिक निर्माण कार्य गर्ने हरेक निकायले ठेक्का अभिलेख म.ले.प.फा.न.५०७ को ढाँचामा अद्यावधिक गरी राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। निर्माण कार्यको विस्तृत अभिलेखांकनको लागि प्रयोग गरिने ठेक्का सम्बन्धी अभिलेखले कुल गर्नुपर्ने कार्य, हाल सम्म भएको कामको परिमाण, मूल्य, कार्य सम्पादन जमानत, पेश्की ग्यारेन्टीको अवस्था, काम सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति, भेरिएशन लगायतको जानकारी उपलब्ध हुन्छ। तर यस कार्यालयले उक्त विवरण देखिने गरी अभिलेख राखेको देखिएन।अतः स्वीकृत ढाचा अनुसार सवै विवरण खुल्ने गरी ठेक्का अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नुपर्दछ।

५९ **१० शैया अस्पतालः**

स्वास्थ्य पूर्वाधार कार्यक्रम अन्तर्गत पालिका र निर्माण व्यवसायी CM/National/Bibek and Kuber JV बीच १० शैया अस्पताल निर्माण गर्ने २०७९।११।२४ गतेभित्र निर्माण सम्पन्न गर्ने गरी रु १०७३१४९६२ (मू.अ कर तथा पिएस समेट) भेरियसन सहित मिति २०७८।५।२४ मा निर्माण सम्झौता भएको देखिन्छ । निर्माण व्यवसायीलाई शुरु म्याद देखि २ पटक म्याद थप गरी अन्तिम पटक मिति २०८३।३।३० सम्म म्याद थप गर्दा समेत ६८.१ प्रतिशत वित्तीय प्रगति भएको देखिन्छ । यस सम्बन्धि देखिएको व्यहोरा निम्न छन्

५९.१ पेश्की कट्टा नगरी भुक्तानीः पालिकाले आठौ तथा नवौ रनिङ्ग विलको भुक्तानी गर्दा GCC अनुसार पेश्की वाँकी रहेको अवस्थामा रनिङ्ग विलको ५० प्रतिशत पेश्की कट्टा गरी वाँकी रकम भुक्तानी दिने व्यवस्था रहेकोमा सातौ रनिङ्ग विलको अन्त्य सम्म रु ३८२०२५१ पेश्की रहेको अवस्थामा रनिङ्ग विलको रकम भुक्तानी दिएको देखिन्छ ।तसर्थ, रनिङ्ग विलबाट पेश्की वाँकीको रकम कट्टा गरी भुक्तानी दिने व्यवस्था पालना गर्नुपर्दछ ।

५९.२ (✂ ..... कार्यालयले बेरुजु फर्स्योट गरी पेश गरेको मनासिब देखिएकोले मिति **२०८२-१२-२६** को निर्णयले रू **३३१,७५५** सम्परीक्षण गरी लगत कट्टी गरिएको ।)

प्रमाण पेश नगरेको	०

५९.३ म्याद थपः पालिकाले हुवास वालिङ्ग सडक खराव अवस्थाको कारण निर्माण सामग्री व्यवस्थापनमा कठिनाई भएको, निर्माण स्थालको अभावको कारण निर्माण सामग्रीको भण्डारणको गर्ने समस्या रहेको तथा वर्खाको कारण देखाई शुरु म्याद देखि २०० प्रतिशत सम्म म्याद थप गर्दा समेत हालसम्म ६८.१ प्रतिशत मात्र वित्तीय प्रगति भएको देखिन्छ । कार्यालयले म्याद थपको कारणको विश्लेषण नगरि विमाको म्याद थप नगरी तथा कार्यतालिका वेगर बारम्वार म्याद थप गरेको देखिन्छ ।तसर्थ, वस्तुनिष्ठ म्याद थपको कारणको आधारमा म्याद थप गरि निर्धारित समयमा निर्माण सम्पन्न गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

६० **पुँजीगत बजेटमा चालु प्रकृतिका खर्च**

पुँजी सृजना नहुने खालका वितरणमूखी खर्चलाई निरुत्साहित गर्दै स्थानीय तहले अधिकतम प्रतिफल दिने र पूँजीको निर्माण हुने एवम् उपयोगिता सिर्जना हुने गरी योजना छनौट तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने कार्यक्रम छनौट गरी पूँजीगत शीर्षकमा समावेश गरी सीमित स्रोतको उच्चतम प्रयोग गर्नुपर्दछ।यस स्थानीय तहले देहाय अनुसारका पूँजी निर्माणमा सहयोग नरहने, उत्पादनमा वृद्धि नगर्ने किसिमका खर्चलाई विभिन्न क्याम्पसलाई तलब, भत्ता एंव अन्य प्रशासनिक कार्यको लागि पूँजीगत शीर्षकबाट रु.१८००००० भुक्तानी दिएको पाईयो ।

भौचर नं/मिति	भुक्तानी पाउनेको नाम	रकम	कैफियत
पूजिँगत शिक्षा ३।३।११	जनसेवा संस्कृत मा.वि	८०००००	शिक्षकको तलब भुक्तानी
	पैयू बहुमुखी क्याम्पस	५५००००	शिक्षकको तलब भुक्तानी
	हुवास बहुमुखी क्याम्पस	४५००००	शिक्षकको तलब भुक्तानी
		१८०००००	

६१ **विविध खर्च परीक्षण :**

६१.१ **विविध खर्च :** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) मा जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भरपाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने उल्लेख छ । पालिकाले यस वर्ष विविध खर्च शीर्षकबाट रु.१५१८४६९ खर्च लेखेको छ । बिविध खर्च गर्दा पालिकाको आन्तरिक स्रोतको अवस्था हेरी मितव्ययिता कायम गरी खर्च लेख्नु पर्दछ ।

६१.२ **ईन्धन खर्च :** नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयद्बारा जारी सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता र प्रभावकारिता कायम गर्ने सम्वन्धी नीतिगत मार्गदर्शन, २०७७ मा सवारी साधनको इन्धन, मर्मत खर्चमा एकरुपता ल्याउन निश्चित मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाले यस वर्ष पदाधिकारी तथा कार्यालय प्रयोजनका लागि रु. ६५५२०९ इन्धन शिर्षकमा खर्च लेखेको छ । इन्धन खर्चको पालिकाको आफ्नै मापदण्ड तयार गरेको छैन ।पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार पालिकामा मोटर साइकल १५ थान, स्कुटर २ थान, बोलेरो जिप १ थान एम्बुलेन्स १ थान र ब्याकहोल्डर १ थान रहेका छन ।इन्धन खर्चमा पालिकाले हदैसम्म मितव्ययिता अपनाउनु पर्दछ।इन्धन खर्चलाई मितव्ययी बनाउन स्पष्ट मापदण्ड बनाई खर्च लेख्ने तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ । त्यसैगरी इन्धन खपतको विवरण सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (PAMS) मा पूर्ण रुपमा प्रविष्ट गरी इन्धन खर्चलाई पारदर्शि बनाउनु पर्दछ ।

६१.३ **भ्रमण खर्च :** भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ को नियम १६(१) मा भ्रमणमा खटिने पदाधिकारीले दैनिक भत्ता तथा भ्रमण खर्चको बिलसँग भ्रमण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । त्यसैगरी सोही नियमावलीको नियम २१ मा भ्रमणमा खटिने कर्मचारीले भ्रमण प्रारम्भ गरेपछि सम्बन्धित कार्यालयले भ्रमण अभिलेख राख्नु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस वर्ष पदाधिकारी तथा कर्मचारीको लागि रु.११०५४२५ भ्रमण खर्च लेखेकोमा नियमावलीमा भएको व्यवस्थाको पालना गरी पूर्ण रुपमा भ्रमण अभिलेख राखेर मात्र भ्रमण खर्च लेख्ने तर्फ पालिकाले ध्यान पुर्याउनु पर्दछ ।

६१.४ **सवारी भाडा :** पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार पालिकामा १ वटा साना सवारी साधन चालु अवस्था रहेको छ । पालिकाले यस वर्ष योजना अनुगमन र विभिन्न सरकारी कार्यको लागि सवारी भाडामा रु.५००००० खर्च गरेको देखियो । नमुना छनौटको आधारमा केही श्रेस्ता परीक्षणगर्दा योजनाको अनुगमन, विषयगत शाखाको कार्यक्रम तथा शिविर संचालन र सरकारी कामको सिलशिलामा जिल्ला सदरमुकाम र प्रदेश राजधानी पोखरा पालिकाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीको लागि सवारी भाडामा लिएको जनाई खर्च लेखेको देखियो । पालिकामा १ साना सवारी तथा १५ वटा मोटरसाइकल र २ स्कुटर रहेको र सोही बमोजिम इन्धन, मर्मत लगायतमा खर्च भएको देखिएकोले भाडामा सवारी लिने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक बर्ष: २०८१/८२

कार्यालय र स्थान : पैयूं गाउँपालिका, पर्बत , पैयूं गाउँपालिका , पर्वत

पद	नाम	कार्यकाल सुरु मिति	कार्यकाल समाप्त मिति
कार्यालय प्रमुख	राजिव रिमाल	२०८०-६-२४	२०८१-५-६
कार्यालय प्रमुख	Jiban Gaihre	२०८१-५-२४	हाल सम्म कार्यरत
लेखा प्रमुख	सरिता डुम्रे	२०८०-११-११	हाल सम्म कार्यरत

बेरुजु वर्गीकरण:

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेश्की
१,०८१,३०७	०	१,१७४,७३४	०	०	०
				प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरुजू रु.	२,२५६,०४१
				प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फछ्यौंट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.	१,३८६,०४१
				संपरीक्षणबाट थप भएको बेरुजू रु.	०
				लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरुजू रु.	८७०,०००

स्थानीय तह :

गत बर्षको जिम्मेवारी		१३०५३९२७.५६	
आम्दानी		खर्च	
संघीय सरकारबाट अनुदान	२८२२१७४००	चालु खर्च	२८२४६८२१७.५
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	१९१९०५००	पूँजीगत खर्च	७२२९०९८९.७१
राजश्व बाँडफाँट	६१४३७३६५.३८	वित्तीय/अन्य व्यवस्था	१४६८०५५००.६९
आन्तरिक आय	५७१५४३१.८६		
अन्य आय	१३५३३६९५१.४		
कुल आय	५०३८९७६४८.६४	कुल खर्च	५०१५६४७०७.९०
बाँकी मौज्दात		१५३८६८६८.३	

अनुसूची - २

बेरूजु दफा २ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची - ३

क्र.स./आर्थिक सङ्केत	विवरण	चालु आ.ब.को कारोबार		गत आ.ब. को कारोबार	
		नगद	जम्मा	नगद	जम्मा
	राजस्व, अनुदान र अन्य प्राप्ति				
११०००	कर	६,५२,७८,१५४.६३	६,५२,७८,१५४.६३	५,७७,१५,९७३.२०	५,७७,१५,९७३.२०
१३०००	अनुदान	२८,८५,४५,२८१.९६	२८,८५,४५,२८१.९६	२८,३०,८३,८९४.०२	२८,३०,८३,८९४.०२
१४०००	अन्य राजस्व	३२,४०,११९.६५	३२,४०,११९.६५	१९,७०,०४०.५६	१९,७०,०४०.५६
१५०००	विविध प्राप्ति	२,१९,९८३.००	२,१९,९८३.००	८६,१८२.००	८६,१८२.००
क	कुल जम्मा प्राप्ति	३५,७२,८३,५३९.२४	३५,७२,८३,५३९.२४	३४,२८,५६,०८९.७८	३४,२८,५६,०८९.७८
३	चालु	२८,२४,६८,२१७.४७	२८,२४,६८,२१७.४७	२६,३०,७५,९३३.००	२६,३०,७५,९३३.००
२१०००	पारिश्रमिक / सुविधा	१९,१५,५६,१५५.०२	१९,१५,५६,१५५.०२	१८,२२,५५,८२०.००	१८,२२,५५,८२०.००
२२०००	मालसामान तथा सेवाको उपयोग	८,२२,२२,०६०.४५	८,२२,२२,०६०.४५	७,७१,९३,३८७.००	७,७१,९३,३८७.००
२५०००	सहायता (Subsidy)	४१,१२,६००.००	४१,१२,६००.००	०	०
२७०००	सामाजिक सुरक्षा	३६,०१,२५२.००	३६,०१,२५२.००	१७,६०,६२६.००	१७,६०,६२६.००
२८०००	अन्य खर्च	९,७६,१५०.००	९,७६,१५०.००	१८,६६,१००.००	१८,६६,१००.००
४	पूंजीगत	७,२२,९०,९८९.७१	७,२२,९०,९८९.७१	९,१८,७९,०१२.५४	९,१८,७९,०१२.५४
३१११०	भवन तथा संरचना	४७,७०,१७५.००	४७,७०,१७५.००	८६,६०,५२४.००	८६,६०,५२४.००
३११२०	सवारी साधन, मेशिनरी औजार, फर्निचर्स तथा फिक्चर्स	३९,०३,०४४.००	३९,०३,०४४.००	५३,२२,३९९.००	५३,२२,३९९.००
३११३०	अन्य पूँजीगत खर्च	७,४२,०००.००	७,४२,०००.००	३०,६३,४८१.००	३०,६३,४८१.००
३११५०	सार्वजनिक निर्माण	६,२७,९५,७७०.७१	६,२७,९५,७७०.७१	७,३९,३२,६०८.५४	७,३९,३२,६०८.५४
३११६०	निर्मितसरचनाको सुधार खर्च	८०,०००.००	८०,०००.००	०	०
३११७०	पूँजीगत सुधार खर्च	०	०	९,००,०००.००	९,००,०००.००
ख)	कुल जम्मा भुक्तानी	३५,४७,५९,२०७.१८	३५,४७,५९,२०७.१८	३५,४९,५४,९४५.५४	३५,४९,५४,९४५.५४
ग)	बचत /कमी (ग = क-ख)	२५,२४,३३२.०६	२५,२४,३३२.०६	(१,२०,९८,८५५.७६)	(१,२०,९८,८५५.७६)
घ)	धरौटी, आकस्मिक कोष लगायतका अन्य कोषको मौज्दातको थप/घट (+/-)	८९,०७०.००	८९,०७०.००	२५,८६,५६८.२४	२५,८६,५६८.२४
घ.१)	कट्टी रकम भुक्तानी/दाखिला गर्न बाकी				
ङ)	यस आ.ब.को नगद तथा बैंक मौज्दात (बचत /(कमी)) (ङ = ग+घ)	२६,१३,४०२.०६	२६,१३,४०२.०६	(९५,१२,२८७.५२)	(९५,१२,२८७.५२)

च)	गत आ.व.को नगद तथा बैंक मौज्दात	१,३०,५३,९२७.५६	१,३०,५३,९२७.५६	२,२५,६६,२१५.०८	२,२५,६६,२१५.०८
छ)	विनिमय नाफा/घाटा तथा अन्य समायोजन				
ज)	आ.व. अन्तको बाँकी नगद तथा बैंक मौज्दात (ज= ङ+च+छ)	१,५६,६७,३२९.६२	१,५६,६७,३२९.६२	१,३०,५३,९२७.५६	१,३०,५३,९२७.५६

बेरूजु दफा ४९.४ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -४

शिक्षक विद्यार्थी अनुपात २०८१				
क्र.सं.	विद्यालयको नाम	विद्यार्थी	शिक्षक संख्या	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात
१	श्री टकलाक मा.वि	१०३	१४	७.४
२	श्री निर्मल जनसेवा मा.वि.	३०६	२१	१४.६
३	श्री पालुस्थान मा.वि.	२१७	१८	१२.१
४	श्री जनसेवा संस्कृत मा.वि.	५४८	३१	१७.७
५	श्री क्यामुने भञ्ज्याङ्ग मा.वि.	८०	१४	५.७
६	श्री बिनु मा.वि.	४०	१४	२.९
७	श्री धर्मोदय मा.वि.	१०५	१५	७.०
८	श्री जनता मा.वि.	१०२	१५	६.८
९	श्री देउराली आ.वि	६३	१०	६.३
१०	श्री जनप्रिय आ.वि.	१२	५	२.४
११	श्री यज्ञश्वर आ.वि.	४७	९	५.२
१२	श्री नमुना सरस्वती प्रा.वि.	८	३	२.७
१३	श्री बाल प्रतिभा प्रा.वि.	५	३	१.७
१४	श्री खेल्ने पोखरी प्रा.वि.	२०	४	५.०
१५	श्री दिपज्योती प्रा.वि.	१९	४	४.८
१६	श्री सिंदुरे प्रा.वि.	४	१	४.०
१७	श्री पैयूँकालिका प्रा.वि.	२१	५	४.२
१८	श्री बानीडाडा प्रा.वि.	१०	३	३.३
१९	श्री भगवती प्रा.वि.	५	२	२.५
२०	श्री लक्ष्मीभवन प्रा.वि.	२२	४	५.५
२१	श्री बालकल्याण प्रा.वि.	२३	४	५.८
२२	श्री कन्याजित प्रा.वि.	२०	४	५.०
२३	श्री मण्डली प्रा.वि.	३	२	१.५
२४	श्री जनकल्याण प्रा.वि.	१३	२	६.५
	जम्मा	**१७९६**	**२०७**	**८.७**

सुझाव

स्थानीय तहहरूद्वारा प्रदान गरिने सेवालाई छिटो, सरल, सुलभ र गुणस्तरीय बनाई स्थानीय जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन यस स्थानीय तहले कानुन तथा नीति निर्माण, साधन स्रोतको प्रभावकारी परिचालन, विकास प्रशासन, राजस्व परिचालन, नियमित सेवा प्रवाह, आर्थिक प्रशासन लगायतका विषयमा तपसिल अनुसारका सुधार गर्नुपर्दछः

- वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम सम्बन्धित मार्गदर्शनमा तोकिएबमोजिम विनियोजनमा कुशलता, कार्यान्वयनमा दक्षता र अपेक्षित नतिजा प्राप्त हुने गरी बजेट विनियोजन गरी समयमै पारित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक आयका क्षेत्रहरू पहिचान गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्नुपर्दछ। कार्ययोजना तयार गरी विगतका आय बक्यौता असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- नेपालको संविधानको धारा ५९ को उपधारा ७ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेट घाटा व्यवस्थापन तथा अन्य वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुने उल्लेख भएकोमा कतिपय प्रदेश र स्थानीय तहले यस सम्बन्धी कानुन निर्माण गर्दा संघीय कानुनसँग सामाञ्जस्यता कायम नगरेकोले यसमा सुधार हुनुपर्दछ ।
- स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन अनुसार मात्र पदाधिकारीलाई तोकिएको सुविधा व्यवस्था गर्नुपर्दछ। निर्वाचित हुने पद बाहेक राज्यकोषबाट तलव सुविधा बेहोर्ने गरी नियुक्त हुने सबै पदमा योग्यता र मापदण्ड तोकिनुपर्दछ ।
- स्थानिय सेवा ऐन र नियम अनुसार सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको आधारमा सङ्गठन संरचना निर्माण गरी स्थायी पद सिर्जना, पद दर्ता र पदपूर्ति गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
- भौगोलिक अवस्था, स्रोतको उपलब्धता, सेवा प्रवाहको अवस्थासमेतका आधारमा कानुन बमोजिम जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन प्रशिक्षण तथा तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- अनुदान दिने विषय, क्षेत्र, वर्ग, समूहबारे कानुनबाट नै स्पष्ट गरी अन्तिम प्रयोगकर्तालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने तथा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि हुने गरी अनुदान प्रदान गर्नुपर्दछ । अति विपन्न र न्यून आय वर्गलाई सेवामा पहुँच दिन प्रदान गरिने सुविधा सोही वर्गमा पुगेको सुनिश्चित गर्न सो प्राप्त गर्नेको विवरण सार्वजनिकीकरण गर्नुपर्दछ ।
- व्यावसायिक प्रकृतिको संस्थाहरूलाई पुँजीगत अनुदान प्रदान गर्दा लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने लाभको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । यस्ता संस्थाहरु विघटन भएमा बाँकी सम्पत्ति लगानीको अनुपातमा फिर्ता हुने सुनिश्चितता हुन पर्दछ। यस्तो निर्माण व्यक्तिगत स्वामित्व रहेको जग्गा वा सम्पत्तिमा गरिनु हुँदैन ।
- एउटै प्रकृतिको काममा समेत लागत अनुमान टुक्र्याई सोझै खरिद गर्ने, पूर्वानुमान गर्न सकिने अवस्थामा पनि लागत अनुमान यथार्थपरक तवरले तयार नगरी भेरिएसनबाट थप कार्य गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- खरिद सम्झौताको निर्धारित समयमा ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ। म्याद थप कार्यलाई वस्तुनिष्ठ र तथ्यमा आधारित बनाउनुपर्दछ। निर्माण व्यवसायी वा उपभोक्ताबाट भएको निर्माण कार्यको विस्तृत विवरण देखिने गरी तोकिएको ढाँचामा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८(५) बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन सार्वजनिक तथा सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाइ गर्नुपर्दछ।
- स्थानीय तहले आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही मापदण्डका आधारमा आर्थिक सहायता वितरण गरी प्राप्त गर्नेको नाम सार्वजनिक गर्नुपर्दछ। त्यसैगरी अनुत्पादक र वितरणमुखी कार्यक्रममा गरिने खर्च घटाउनुपर्दछ।
- आधारभूत तथा माध्यमिक तहका विद्यालयहरूमा प्रचलित नियमले तोकेअनुसार शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको आधारमा शिक्षक संख्या कायम गरी बढी भएका शिक्षकहरू समायोजन गर्नुपर्दछ।
- एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा रहेका विद्यार्थी संख्याको आधारमा दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, पाठ्यपुस्तक र अन्य अनुदान रकम विद्यालयलाई निकासा दिनुपर्दछ ।
- बजेट तर्जुमा पूर्व नै अनुमान गर्न सकिने शीर्षकमा समेत अर्थ विविध वा अबण्डामा बजेट राख्ने र वर्षान्तमा रकमान्तर गरी खर्च गर्ने परिपाटी नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

- पूर्व तयारीका कार्य सम्पन्न भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ। स्रोतको सुनिश्चितताबेगरका कार्यक्रम/आयोजनामा आगामी वर्षको लागि दायित्व सिर्जना गरी भुक्तानी बाँकी राख्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- कार्यालय तथा अस्पताल भवन, सडक, सिँचाइ, खानेपानी जस्ता आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा स्पेसिफिकेशनले तोकेको संख्यामा निर्माण सामग्रीहरूको गुणस्तर परीक्षण गराउनुपर्दछ। साथै रनिङ्ग बिलसाथ गुणस्तर परीक्षण प्रतिवेदन संलग्न गरेर भुक्तानी दिनुपर्दछ।
- उपभोक्ता समितिबाट काम गराउँदा खरिद सम्झौतामा तोकिए बमोजिमको जनसहभागिताको अंश समितिबाट व्यहोर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा कतिपय काममा सो अंश व्यहोरेको यकिन नगरी भुक्तानी दिएकोले सम्बन्धित कर्मचारीलाई जवाफदेही बनाउनुपर्दछ ।
- जटिल प्रविधि तथा उपकरणको प्रयोग हुने निर्माण कार्य र सामग्री खरिद गर्ने कार्य समेत उपभोक्ता समितिबाट गराएकोले सोमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।
- कृषि, पशु, सहकारी संस्था लगायतलाई विभिन्न प्रयोजनमा अनुदान उपलब्ध गराउँदा किसानको सूचीकरण, वर्गीकरण, परिचयपत्रको व्यवस्था गरी तीनै तहको समन्वयमा दोहोरो नपर्ने व्यवस्था गर्दै एकीकृत विद्युतीय अभिलेख राखी वितरण गर्नुपर्दछ। नाफामूलक संस्थालाई अनुदान वितरण गर्नु हुँदैन।
- सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (कोपोमिस) तथा विद्यमान सहकारी ऐन तथा नियमको आधारमा सहकारी संस्थाहरूको सुपरिवेक्षण गरी उक्त ऐन नियम अनुसार सञ्चालन भए नभएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तयार गरी कार्यसम्पादनलाई मितव्ययी, पारदर्शी र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ। अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सोबाट देखिएका बेहोरा जिम्मेवार व्यक्तिले फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।
- वित्तीय अनुशासन कायम गर्न लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको सार्वजनिकीकरण तथा बेरुजु फर्स्यौटको कानुनी व्यवस्था एवं संयन्त्र तय गरिनुपर्दछ । लेखा समितिको कार्यसञ्चालन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा गरी सो समितिलाई प्रभावकारी बनाई बेरुजु फर्स्यौट कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ।
- सरकारी पेश्की बाँकी रहेकालाई सार्वजनिक पदमा नियुक्ति नगर्ने तथा निर्वाचित हुने पदको हकमा उम्मेदवार हुन वञ्चित गर्ने एवं म्याद नाघेको पेश्कीको विवरण सार्वजनिक निकायले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिनभित्र सार्वजनिकीकरण गर्ने कानुनी व्यवस्था हुनुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा असुल गर्नुपर्ने बेरुजु कायम रहेकोमा सो फर्स्यौट नगरुञ्जेल वृत्ति विकासमा रोक्का गर्ने तथा नयाँ नियुक्ति नहुने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा बेरुजु कायम भएमा सो व्यक्तिलाई उक्त बेरुजुबारे समयमै जानकारी गराउनुपर्ने र जानकारी नगराउने कर्मचारी उपर विभागीय कारबाही गर्ने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- जिन्सी सामग्री, यन्त्र उपकरण तथा औजारहरु आवश्यकता र औचित्यका आधारमा खरिद गरी उपयोगको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । मौज्दातमा रहेका यन्त्र, उपकरण र औजार मर्मत सम्भार गरी उपयोग हुन नसक्ने अवस्था एकीन गरेर मात्र खरिद गर्नुपर्दछ ।
- जुनसुकै तरिकाले प्राप्त गरेको जिन्सी एवं सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख अनिवार्य रूपमा सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ अनुसार कार्यालयको जनशक्तिले गर्न नसक्ने कामको लागि मात्र परामर्श सेवा खरिद गरी परामर्शदाता माथिको निर्भरता कम गर्नु पर्दछ । तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतका प्रतिवेदनहरू क्रमिक रुपले कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
- सरकारी डिजिटल सेवाहरूको गुणस्तर, पहुँच र विश्वसनीयता बढाउन सेवा स्तर सम्झौता तथा गोपनीयता सम्झौता अनिवार्य गर्नुपर्दछ। एकै प्रकारको कामको लागि निकायगतरूपमा अलग - अलग सूचना प्रविधि प्रणाली खरिद गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।
- सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता लागि नागरिक सचेतना वृद्धि कार्यक्रम गर्नुका साथै नागरिकबाट पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने विधि अवलम्बन गर्नुपर्दछ। समयको उपलव्धता एवं सेवा खरिद गर्ने सामर्थ्य सहितको सेवा प्रवाह तय गरिनुपर्दछ ।
- सेवाग्राही समेतको योगदानमा आधारित रही विभिन्न कोषको स्थापना भएकोमा यस्ता कोषको रकम खर्च गर्दा सेवाग्राहीको हित संरक्षण भएको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ ।